

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Katedra českého jazyka

POMÍSTNÍ JMÉNA NA ŽĎÁRSKU
(MINOR PLACE-NAMES IN THE ŽĎÁRSKO REGION)

Vedoucí bakalářské práce: doc. PhDr. Eva Hájková, CSc.

Autorka bakalářské práce: Michaela Foralová

Bydliště: Palachova 1798/31, Žďár nad Sáz. 6

Obor studia: ČJ – ZSV

Typ studia: prezenční

Rok dokončení bakalářské práce: 2011

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury.

Prohlašuji, že odevzdaná elektronická verze bakalářské práce je identická s její tištěnou podobou.

V Praze 8. 4. 2011

Poděkování

Děkuji paní doc. PhDr. Evě Hájkové, CSc., vedoucí této bakalářské práce, za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Děkuji panu PhDr. Milanu Harvalíkovi, Ph.D., za odbornou konzultaci a umožnění přístupu do Archivu onomastického oddělení Ústavu pro jazyk český AV ČR.

Obsah

1	Seznam použitých zkratk	5
2	Úvod	6
2.1	Teoretická východiska práce a použitý materiál	9
2.2	Stanovení metod práce	12
2.3	Vymezení cíle	13
3	Pomístní jména na Žďáarsku	14
3.1	Hydronyma	14
3.1.1	Abecední seznam hydronym	14
3.1.2	Rozdělení hydronym do významových skupin	53
3.1.3	Přípony použité v názvech hydronym	54
3.2	Oronyma	56
3.2.1	Abecední seznam oronym	56
3.2.2	Rozdělení oronym do významových skupin	68
3.2.3	Slovotvorná analýza oronym na Žďáarsku	69
3.3	Pozemková jména	71
3.3.1	Abecední seznam pozemkových jmen	71
3.3.2	Rozdělení pozemkových jmen do významových skupin	79
3.3.3	Slovotvorná analýza pozemkových jmen	79
3.4	Shrnutí slovotvorných jevů zkoumaného vzorku pomístních jmen	81
4	Závěr	83
5	Bibliografie	87
5.1	Prameny	87
5.2	Literatura	87
6	Seznam pamětníků a informátorů	93
6.1	Odborný konzultant	93
7	Resumé	94
8	Klíčová slova	95
9	Příloha: Mapa zkoumané oblasti	Chyba! Záložka není definována.

1 Seznam použitých zkratk

CPOSK	Císařské povinné otisky stabilního katastru (vytvořeny v 1. pol. 19. stol. za vlády Františka I. pro účel vyměření pozemkové daně) ¹
m.cz (Z)	Server Mapy.cz – základní mapový podklad ²
m.cz (T)	Server Mapy.cz – turistický mapový podklad ³
MKN	Mapa katastru nemovitostí ⁴
PJ	Pomístní jméno
TM ŽV 1998	Turistická mapa Žďárských vrchů ⁵
II. VM	2. vojenské mapování (tzv. Františkovo, vznikalo v době nástupu průmyslové revoluce) ⁶

¹ *Císařské otisky* [online]. Praha : Český úřad zeměměřičský a katastrální, 2006 [cit. 2010-11-17].
Archivní mapy. Dostupné na WWW: <http://archivnimapy.cuzk.cz/cio/text_sk.html>.

² *Mapy.cz : Turistický mapový podklad* [online]. Vizovice : SHOCart, 2010 [cit. 2011-02-15]. 1 mapa.
Dostupné na WWW: <<http://mapy.cz/#mm=TTtTcP@x=135289964@y=135163596@z=5>>.

³ *Mapy.cz : Základní mapový podklad* [online]. Praha : PLANstudio, 2010 [cit. 2011-02-15]. 1 mapa.
Dostupné na WWW: <<http://mapy.cz/>>.

⁴ *Nahlížení do katastru nemovitostí* [online]. Praha : Český úřad zeměměřičský a katastrální, 2011 [cit. 2011-02-16]. Dostupné na WWW:
<<http://sgi.nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&&MarQueryId=6D2BCEB5&MarQueryParam0=795232&MarQueryParamCount=1&MarWindowName=Marushka>>.

⁵ Klub českých turistů, aj. *Žďárské vrchy : Turistická mapa*. 2. vydání. Mělník : Rohlík a syn, 1998. 1 mapa.

⁶ *Prezentace starých mapových děl z území Čech, Moravy a Slezska: II. vojenské mapování – Františkovo* [online]. Ústí nad Labem : Laboratoř geoinformatiky; Univerzita J.E. Purkyně, 2010 [cit. 2011-02-15].
Dostupné na WWW:
<http://oldmaps.geolab.cz/map_root.pl?z_height=330&lang=cs&z_width=700&z_newwin=1&map_root=2vm>.

2 Úvod

Problematika pomístních jmen (anoikonym) mne při výběru tématu bakalářské práce zaujala na první pohled, protože se domnívám, že se v této oblasti dá objevovat stále něco nového, a to i přesto, že již existuje mnoho publikací, které se tímto odvětvím onomastiky zabývají. Podle mého názoru je to způsobené obrovským množstvím dat, která lze na našem území z tohoto hlediska zkoumat. Do anoikonym můžeme, kromě v této práci zkoumaných hydronym, oronym a pozemkových jmen, také zařadit hodonyma (jména dopravních cest) a i „vlastní jména jiných neživých přírodních objektů a jevů a člověkem vytvořených objektů, které nejsou určeny k obývání a jsou v krajině pevně fixovány – vlastní jména balvanů, kapliček, božích muk, křížků, hřbitovů, pomníků, mohyl, lomů, dolů, rozhleden, trigonometrických bodů, ukazatelů cest atd.“⁷

Z výčtu uvedeného výše je tedy patrné, že popsat soustavně všechna pomístní jména na území České republiky, je nemožné, a proto jsem si pro svůj výzkum vybrala pouze část mikroregionu Žďársko a z problematiky pomístních jmen se zabývám pouze hydronymy, oronymy a pozemkovými jmény, jak už bylo naznačeno výše. Těmto třem druhům anoikonym odpovídají i názvy kapitol v této práci, kde se snažím vyložit každé heslo zvlášť a poté upozornit na slovtvorné jevy týkající se celé skupiny pomístních jmen, které jsou pak navíc shrnuty v závěrečné kapitole obecněji za celý vzorek hesel. Dále jsem v každém oddíle zkoumané názvy rozdělila podle jejich významového hlediska a závěry, jež z tohoto rozdělení vyplývají, jsou shrnuty v kapitole *Závěr*.

Je také nutné zdůraznit, že tato práce se zabývá výkladem původu pomístních jmen, a to především z aktuálního, nikoli však historického hlediska - to zn., že rozebírá prvotně dnešní podobu anoikonym a spíše jen pro zajímavost jsou zde uváděny různé další varianty názvů.

Při zkoumání pomístních jmen na Žďársku jsem narazila na mnoho problémů různého druhu. Prvním bylo vůbec vymezení rozsahu zkoumané oblasti. Nakonec jsem se rozhodla, že budu bádát v oblasti města Žďáru nad Sázavou a jeho okolí do vzdálenosti zhruba deset

⁷ OLIVOVÁ-NEZBEDOVÁ, L.; KNAPPOVÁ, M.; MALENÍNSKÁ, J.; MATÚŠOVÁ, J. *Pomístní jména v Čechách : O čem vypovídají jména polí, luk, lesů, hor, vod a cest*. Praha : Academia, 1995, s. 16. (Dále jen „*Pomístní jména v Čechách*“)

kilometrů od obce na každou světovou stranu. Přesný rozsah zkoumané oblasti je vyznačen na mapě přiložené k této práci.

Další skutečnost, která mi velmi ztížila práci, je ta, že Žďársko se nachází na pomezí Čech a Moravy, takže v mém sběru jsou pomístní jména z obou těchto oblastí. Ke svému výzkumu jsem tedy použila publikace zabývající se oběma těmito částmi České republiky. Větší problém kvůli této skutečnosti však nastal při práci s mapami z 19. století, které jsou rozděleny právě podle hranic Čech a Moravy. A protože se zemská hranice neustále měnila, tak bylo občas složité najít přesně místo, kde je pomístní jméno na mapě zaznamenáno.

Na největší obtíže jsem ve svém výzkumu narazila přímo při výkladu původu jednotlivých pomístních jmen. Příčina vzniku názvů některých anoikonym byla zřejmá ihned, ale ve spoustě případů jsem musela použít mnoho publikací a sehnat několik pamětníků, kteří mi pomohli objasnit původ těchto jmen a jejichž seznam se stručným životopisem uvádím na konci této publikace.

Velmi těžké bylo také objasnit původ názvů rybníků, které se jmenují podle příjmení majitele či zakladatele. Některé výklady vzniku jmen vodních ploch se mi podařilo získat přímo od pamětníků, neboť znali původní majitele, podle nichž nese rybník jméno dodnes. K vyložení původu názvů těchto pojmenování jsem ale také musela nahlédnout do současné mapy katastru nemovitostí, kde jsou uvedeni nynější majitelé. Zde se mi však povedlo najít jen velmi malý zlomek potřebných informací, a tak jsem musela pátrat po zdrojích starších. Obrátila jsem se proto přímo na Zeměměřičský a katastrální úřad v Praze, zda nemají nějaké potřebné materiály. Zde mi sdělili, že se jim původ velké části pomístních jmen nepodařilo objasnit, či že si místní obyvatelé vytvořili vlastní vysvětlení původu. Podle Ireny Švehlové ze sekretariátu Návoslovné komise ČÚZK se podle majitele pojmenovávaly v minulosti především tzv. selské rybníky, o nichž se dají údaje nalézt ve starých pozemkových knihách, takže i to by mohl být možný zdroj informací. Dále mi však na tomto úřadu podali informaci, že vůbec nejlepší informace z této oblasti mají v Ústavu pro jazyk český AV ČR, na který jsem se tedy obrátila, jak uvádím níže.

V neposlední řadě jsem ke své práci potřebovala i odborné konzultace. Pravidelně jsem proto navštěvovala paní doc. PhDr. Evu Hájkovou, Csc., která mi velmi ochotně se všemi problémy poradila. Také jsem absolvovala odbornou poradnu v Ústavu pro jazyk český AV ČR s předním českým onomastikem panem PhDr. Milanem Harvalíkem, Ph.D. Ten mi dal radu k některým interpretacím původu jmen, které jsem se snažila vykládat sama, nebo u

nichž jsem neměla žádné informace. Dále mi také umožnil nahlédnout do Abecedního generálního katalogu pomístních jmen z území Čech, kde jsem také dohledala některé další potřebné informace.

V této práci se pokouším objasnit původ některých anoikonym, který není na první pohled zřejmý, takže doufám, že přinese i nějaké nové, překvapivé a zajímavé informace. Cílem tohoto výzkumu je také pokusit se shrnout slovotvorné jevy, které můžeme ve zkoumaném vzorku vybraného mikroregionu nalézt. Ráda bych ale touto svou prací docílila též toho, aby si někteří lidé v mém okolí či čtenáři této práce začali více všimnout pomístních jmen, se kterými se každodenně setkávají, protože mám pocit, že nad touto problematikou se dnes zamýšlí už jen málokdo. Je to dáno jistě životním stylem, neboť např. lidé ve městě už nejsou tolik spjatí s přírodou, jako tomu bylo dříve, či jak to můžeme sledovat na venkově. Do budoucna může tato práce např. přinést i to, že bude výklad pomístních jmen z mikroregionu Žďárska zachován i pro další generace.

2.1 Teoretická východiska práce a použitý materiál

Jako základní materiál potřebný pro zpracování této bakalářské práce jsem použila různorodé mapy odlišného stáří. Z nich jsem čerpala základní data, která jsem následně zkoumala.

Nejstarší mapa, kterou jsem měla ke své práci k dispozici, byla vojenská mapa, jež byla vytvářena od roku 1764, tedy ještě v době vlády Marie Terezie. Avšak upravena a zpřesněna byla až v 80. letech 18. století, tedy v době vlády Josefa II., a zřejmě proto se tomuto vojenskému mapování říká „Josefské“. Mapa je zvětšená do měřítka 1:28 800 a jsou zde zaznamenány především názvy obcí, takže jsem z ní použila jen malý zlomek informací.

Druhý typ map, s nimiž jsem pracovala, byly mapy vytvořené v 1. polovině 19. století. Tyto plány byly pro moji práci mnohem vhodnější, protože jsou podrobnější a obsahují více pomístních jmen než ty předchozí. Měla jsem k dispozici Císařské povinné otisky stabilního katastru v měřítku 1:2880, které byly vytvořeny za císaře Františka I. „za účelem jednoduchého a spravedlivého vyměření pozemkové daně v celém rakouském státě“⁸. Z nich jsem vyčetla staré názvy především u hydronym a pozemkových jmen. V době počátků průmyslové revoluce bylo vytvořeno také kvalitní II. vojenské (Františkovo) mapování. To je v měřítku 1:28 800 a použila jsem jej nejčastěji, protože zde byl zaznamenán nejhojnější počet zkoumaných anoikonym.

Dále jsem pracovala opět s vojenskými mapami, a to z let 1876–1878. Tyto plány jsou pouze vylepšením předchozích, výše jmenovaných vojenských map, takže informace zde natištěné jim byly velmi podobné. Tyto mapy však hodnotím jako poměrně nepřehledné, a tak jsem z nich čerpala jen zřídka.

Při mojí práci byly ale nezbytné mapy novodobější. Používala jsem tištěné mapy z roku 1964 a 1998, při čemž druhá z jmenovaných byla více podrobná, tudíž i více vhodná pro sběr zkoumaného vzorku pomístních jmen.

Nejvíce aktuální a obsáhlé jsou však mapy, z kterých jsem čerpala převážnou část zkoumaných pomístních jmen - a to základní či turistická mapa ze serveru Mapy.cz. Ty je možno zobrazovat od měřítka 1:14 000 000 až do 1:1 700.

⁸ *Císařské otisky* [online]. Praha : Český úřad zeměměřičský a katastrální, 2006 [cit. 2010-11-17]. Archivní mapy. Dostupné na WWW: <http://archivnimapy.cuzk.cz/cio/text_sk.html>.

V neposlední řadě mi posloužila i současná katastrální mapa, z níž jsem do svého sběru zařadila též několik hesel. Díky zveřejnění katastru nemovitostí na internetu jsem si ověřovala vlastníky rybníků, a to v případě, že rybník je pojmenován podle osobního jména.

Jako velmi dobrý zdroj informací jsem mohla použít také Tereziánský či Josefský katastr, kde se dají najít staré varianty názvů a popř. i pojmenování, která již zanikla. Tato práce se však zabývá spíše současnou podobou pomístních jmen, a tak nebyly starší informace potřebné.

K danému tématu bylo v minulosti napsáno mnoho teoretických děl. Tyto práce se však velmi výrazně liší jak způsobem svého zpracování, tak i např. terminologií, kterou autor používá. Mým úkolem tedy bylo, vybrat si z těchto prací pouze několik, které mohly být při mé práci inspirací a odrazovým můstkem.

K pochopení problematiky toponomastiky obecně mi nejlépe posloužila publikace od V. Šmilauera *Úvod do obecné toponomastiky*, protože zde vysvětluje rozdělení onomastiky. Také jsou zde uvedeny informace o historii toponomastiky a o zdrojích týkajících se tohoto oboru, z kterých je možné čerpat. Dále jsem se částečně inspirovala i ve Šmilauerově třídění pomístních jmen podle významu a našla jsem u něj některé zajímavé interpretace původu zkoumaných anoikonym.

Nejvýraznějším východiskem mojí práce je kniha *Pomístní jména v Čechách : O čem vypoovídají jména polí, luk, lesů, hor, vod a cest* (dále jen „*Pomístní jména v Čechách*“) od kolektivu autorek: Libuše Olivová-Nezbedová, Miloslava Knappová, Jitka Malenínská a Jana Matúšová. Tato publikace pro mě byla inspirací v tématech, jimiž se ve své práci zabývám. Těmto okruhům odpovídají zhruba i názvy kapitol, které jsem zvolila. V knize *Pomístní jména v Čechách* mne zaujala také použitá terminologie (a to hlavně týkající se zařazení pomístních jmen do významových skupin), a tak jsem ji z velké části použila i do své práce. Toto dílo mi také posloužilo při vymezení přesných definic týkajících se anoikonym a samozřejmě jsem zde našla i výklady původu některých pomístních jmen vyskytujících se přímo ve zkoumané oblasti.

Dalším teoretickým základem mé práce je i kniha od Jany Pleskalové s názvem *Tvoření pomístních jmen na Moravě*. Z této příručky jsem čerpala především vysvětlení původu některých anoikonym a informace týkající se některých slootovorných jevů vyskytujících se ve sběru pomístních jmen ze Žďárska.

K objasnění původu některých hesel zkoumaného vzorku mi také velmi dobře posloužily několikadílné svazky od L. Hosáka a R. Šrámka *Místní jména na Moravě a Slezsku*, A. Profouse *Místní jména v Čechách* a V. Šmilauera *Osídlení Čech ve světle místních jmen*, protože právě místní jména s těmi pomístními často velmi úzce souvisí.

Při práci s hesly mi byly nejvíce nápomocny publikace od I. Lutterera, M. Maltána, a R. Šrámka *Zeměpisná jména Československa* a kniha J. Davida a P. Rouse *Neviditelní svědkové minulosti*. První z těchto publikací, kde jsou hesla seřazena abecedně, mi neposloužila ani tak v počtu informací, jako spíše k inspiraci, jak nakládat s pomístními názvy, u nichž chci uvádět více údajů. Druhá z jmenovaných knih se navíc věnuje přímo regionu Vysočiny, takže mi byla užitečná i v jiných než pouze teoretických záležitostech.

Výzkum při tvorbě této bakalářské práce se samozřejmě neobejde ani bez různorodých slovníků, mluvníc a atlasů, a to především etymologických slovníků a jazykových atlasů, jež jsou uvedeny v bibliografii na konci této práce.

Vhodnou inspirací pro můj výzkum jsou i diplomové práce, které už byly na toto téma napsány. U těch jsem si všímala především jejich obsahu a formy, jak autor práci psal.

Ke své bakalářské práci jsem načetla i mnoho sekundární literatury, která mi především pomohla objasnit původ nebo historii názvu pomístních jmen. K tomuto účelu jsem pročetla např. nejrůznější pověsti, kroniky, publikace o historii měst a obcí, urbáře či články v odborných časopisech. Seznam veškeré této prostudované literatury uvádím v kapitole *Bibliografie*.

2.2 Stanovení metod práce

Počátek této práce spočíval ve sběru dat, tedy shromáždění vzorku hesel ke zkoumání. Tato data bylo nutné v podobě zeměpisných jmen vyčíst z několika odlišných map různého stáří. Základem byla aktuální nejnovější mapa, podle níž jsem si udělala abecední seznam pomístních jmen, která jsem pak rozdělila do tří skupin podle druhu pomístního jména (hydronyma, oronyma, pozemková jména). Starší mapy mi posloužily především pro vyhledání informace, zda anoikonymum v době vydání mapy již existovalo a jakou podobu měl jeho název. Pokud jsem jej na mapě našla, uvedla jsem pro zajímavost i jeho původní podobu, ale dále jsem tento starší název nijak nerozebírala. U každého hesla jsem též uvedla, o jaký zeměpisný útvar se jedná, prameny, z kterých jsem daný název vyčetla, a vysvětlení původu pomístního názvu. V některých případech se stalo, že jsem na různých mapách, popř. v publikacích či při rozhovorech s pamětníky, objevila odlišné alternativy názvu jednoho anoikonyma, takže ty jsou u hesel případně také uvedeny.

Dále jsem použila metodu analýzy a snažila jsem se u vybraných hesel vysvětlit především jejich původ. V některých případech se však nepodařilo najít výklad vzniku pomístního jména v žádné z publikací, a tak jsem se musela pokusit o interpretaci buď sama, nebo vyhledat informace na internetu, či oslovit některého z pamětníků. Ke své práci jsem tedy použila i kvalitativní metodu rozhovoru, kdy jsem se dotazovaných jedinců ptala na konkrétní zkoumané názvy. Seznam informátorů, s nimiž jsem vedla rozhovory, uvádím na konci této práce. Teoretická východiska mé práce jsem pak použila především pro určení formy a postupu práce s rozebíranými daty.

K výkladu získaných informací jsem nakonec využila metodu interpretace a vyložila tak získané informace i s odkazy či citacemi, odkud jsem čerpala.

2.3 Vymezení cíle

Cílem této práce je postihnout z různých úhlů pohledu pomístní jména vyskytující se na části oblasti Žďárska. Je zaměřena na tři druhy anoikonym vyskytujících se v této oblasti, a to hydronyma, oronyma a pozemková jména. Tato pomístní jména jsou pak podrobena slovtvorné analýze, rozdělení do významových skupin a vyjasnění původu. Nejdůležitějším hlediskem, jímž se tato práce v problematice pomístních jmen zabývá, je jazykové. Historické skutečnosti či varianty názvů týkající se jednotlivých hesel jsou zde zveřejněny spíše jen pro zajímavost. Je nutné také zdůraznit, že smyslem této práce není ani tak postihnout pomístní názvy ze Žďárska kvantitativně, jako spíše kvalitativně.

3 Pomístní jména na Žďársku

3.1 Hydronyma

Hydronyma jsou pomístní jména určená k pojmenování „vlastních jmen vod, tj. jmen moří zálivů, průlivů, jezer, bažin, močálů, rašelinišť, slatinišť, rybníků, vodních nádrží údolních i požárních, studánek, pramenů, řek, potoků, peřejí, vodopádů, průplavů, plavebních kanálů atd.“⁹ Na Žďársku je velké množství rybníků a potoků, ale nachází se zde i několik vodních nádrží, studánek, jezer a nejdůležitějším vodním tokem je zde řeka Sázava.

3.1.1 Abecední seznam hydronym

Babín

- rybník
- Prameny: m.cz (T), II. VM
- Původ PJ: Postaven v místech zaniklé obce Babín (viz heslo: les „Babín“). V 19. století zaznamenán na mapě jako „*Babin Teich*“¹⁰.
- Varianta: *Velký Babín*¹¹

Bejkovec

- rybník
- Prameny: m.cz (Z), II. VM
- Původ PJ: Podle rozhovoru s panem Göttlerem z Vatína to byl pravděpodobně rybník, u něhož byla louka, kterou užíval majitel obecního býka. Tuto skutečnost potvrzuje i M. Knappová (1995, s. 362 - 3) a navíc uvádí, že nespisovná podoba pomístních jmen se slovem „bejk“ místo „býk“ se užívala častěji.

⁹ *Pomístní jména v Čechách*, s. 15.

¹⁰ *Prezentace starých mapových děl z území Čech, Moravy a Slezska: II. vojenské mapování – Františkovo* [online]. Ústí nad Labem : Laboratoř geoinformatiky; Univerzita J.E. Purkyně, 2010 [cit. 2011-02-15]. Dostupné na WWW: <http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=480&lang=cs&z_width=640&z_newwin=1&map_root=2vm&map_region=mo&map_list=W_7_III>.

¹¹ *Mapy.cz : Základní mapový podklad* [online]. Praha : PLANstudio, 2010 [cit. 2011-02-15]. 1 mapa. Dostupné na WWW: <<http://www.mapy.cz/#mm=ZTtTcP@x=136455552@y=134025856@z=13>>.

Benešův rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z)
- Původ PJ: Název vznikl z osobního jména Beneš.
- Varianta: *Benešův rybník*¹²

Blátivý rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (T)
- Původ PJ: Podle pana Göttlera je to rybník velmi mělký, a tudíž blátivý.

Bránský rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z), II. VM
- Původ PJ: Podle brány, kterou se vstupovalo do cisterciáckého kláštera a později do Zámku Žďáru. Dříve nesl název „*Thor Teich*“¹³. Podle J. Řezbáře (2003, s. 59 – 60) zde stával klášter, který nařídil Otec Winrich zbourat a na jeho místě nechal vystavět rybník
- Varianty názvu: *Opatský, U klášterních vrat, Před branou, Předbránský* (Nenadál 2003, s. 17-18).

Brožův rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z)
- Původ PJ: Podle pana Kudrny vlastnil pan Brož ve Lhotce, u níž se rybník nachází, rychtu, takže tento rybník založil pravděpodobně tento místní občan.

¹² *Mapy.cz : Turistický mapový podklad* [online]. Vizovice : SHOCart, 2005 – 2010 [cit. 2011-02-15]. 1 mapa. Dostupné na WWW: <<http://www.mapy.cz/#mm=TTtTcP@x=136484608@y=134011392@z=13>>.

¹³ *Prezentace starých mapových děl z území Čech, Moravy a Slezska: II. vojenské mapování – Františkovo* [online]. Ústí nad Labem : Laboratoř geoinformatiky; Univerzita J.E. Purkyně, 2010 [cit. 2010-11-17]. Dostupné na WWW: <http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=480&lang=cs&z_width=640&z_newwin=1&map_root=2vm&map_region=mo&map_list=W_7_III>.

Bruknerův rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (T)
- Původ PJ: Tento název vznikl podle příjmení Brukner. Pan Kudrna znal majitele rybníku - sedláka Bruknera ze Žďáru.

Březinův rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (T)
- Původ PJ: Pojmenování vzniklo podle nynějšího majitele pana Březiny.¹⁴

Černá Vetla

- rybník
- Prameny: m.cz (Z), II. VM
- Původ PJ: Tento název dostal rybník podle zaniklé vesnice Vetla, v níž se nacházel. (viz níže – heslo: les „Vetla“) Přívlastek „černá“ mohl dostat podle tmavšího zabarvení vody v rybníce. P. Štěpán (2002, s. 110) uvádí, že přívlastek „černý“ může naznačovat, že rybník se nachází v hlubokém lese, či je lesem stíněn. V tomto případě je rybník z jedné strany opravdu lesem obklopen, takže můžeme soudit, že toto anoikonym vzniklo právě z tohoto důvodu. V 19. století nesl název „*Czerny Teich*“¹⁵.

Černý rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z), II. VM
- Původ PJ: Pojmenování mohlo vzniknout podle barvy vody, popřípadě hloubky či bahnitého dna (David; Rous 2006, s. 37). Název tohoto PJ byl ale zřejmě odvozen

¹⁴ *Nahlížení do katastru nemovitostí* [online]. Praha : Český úřad zeměměřický a katastrální, 2011 [cit. 2011-02-16]. Dostupné na WWW: <<http://nahlizeniidokn.cuzk.cz/MapaIdentifikace.aspx?&x=-643747&y=-1114835&maplayers=%208244EA23>>.

¹⁵ *Prezentace starých mapových děl z území Čech, Moravy a Slezska: II. vojenské mapování – Františkovo* [online]. Ústí nad Labem : Laboratoř geoinformatiky; Univerzita J.E. Purkyně, 2010 [cit. 2011-02-15]. 1 mapa. Dostupné na WWW: <http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=480&lang=cs&z_width=640&z_newwin=1&map_root=2vm&map_region=mo&map_list=W_7_III>.

od nedalekého *Černého lesa*, který se zde nacházel už před rybníkem. Na mapě 2. vojenského mapování je zaznamenán pouze les. Žádná vodní plocha v jeho blízkosti ještě neexistovala.

Dívka

- rybník
- Prameny: m.cz (Z), II. VM
- Původ PJ: Pan Kudrna slyšel, že se tento rybník jmenuje podle toho, že se zde kdysi utopila nějaká dívka. Jde však pouze o nepotvrzené lidové vyprávění. Na mapě 2. vojenského mapování zaznamenán jako „*Diewka Teich*“¹⁶.

Dolní Honzovský rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z)
- Původ PJ: Pojmenováno podle vedlejšího a dříve založeného *Horního Honzovského rybníku*, který je zaznamenán na mapě z 19. století (viz níže). Přívlastek „dolní“ naznačuje polohu rybníku vůči druhé stejnojmenné vodní ploše.

Dolní Vetla

- rybník
- Prameny: m.cz (Z), II. VM
- Původ PJ: Je pojmenován podle zaniklé vesnice Vetla, která se nacházela nedaleko (viz níže – heslo: les „Vetla“). Přívlastek „dolní“ dostal rybník podle toho, že se nachází pod stejnojmenným rybníkem. Jde tedy o naznačení polohy této vodní plochy vůči jinému rybníku. V 19. století se jmenoval „*Wetlesky prostředny Teich*“¹⁷.

Farský rybník

- rybník

¹⁶ *Prezentace starých mapových děl z území Čech, Moravy a Slezska: II. vojenské mapování – Františkovo* [online]. Ústí nad Labem : Laboratoř geoinformatiky; Univerzita J.E. Purkyně, 2010 [cit. 2011-02-15]. Dostupné na WWW:

<http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=480&lang=cs&z_width=640&z_newwin=1&map_root=2vm&map_region=mo&map_list=W_7_III>.-

¹⁷ Tamtéž.

- Prameny: m.cz (Z), II. VM
- Původ PJ: Toto pomístní jméno vzniklo zřejmě podle správce tohoto rybníka – fary. V 19. století nesl název „*Pfarrei Teich*“¹⁸ rybník, který byl nedaleko, ale dnes už neexistuje.

Fedrpýš

- rybník
- Prameny: m.cz (Z), II. VM
- Původ PJ: Původ tohoto anoikonyma se nepodařilo objasnit.

Fejtofský rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z)
- Původ PJ: Název vznikl zřejmě podle příjmení Fejt.

Frendlovský rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z), II. VM
- Původ PJ: Byla zde hamerská osada zvaná Frendl. Její existence je doložena už v 15. století (David; Rous 2006, s. 52). Svůj název dostala podle rodiny Frendlů, která vlastnila místní hamry (Kreps 1970, s. 15).
- Varianta: *Za Stodolou Teich*¹⁹

Göttlerův rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z), CPOSK
- Původ PJ: Podle nynějšího vlastníka této vodní plochy Jiřího Göttlera²⁰. Rybník už zde byl v 19. století, ale na mapě není zaznamenáno jeho jméno.

¹⁸ *Prezentace starých mapových děl z území Čech, Moravy a Slezska: II. vojenské mapování – Františkovo* [online]. Ústí nad Labem : Laboratoř geoinformatiky; Univerzita J.E. Purkyně, 2010 [cit. 2011-02-18]. Dostupné na WWW:

<http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=480&lang=cs&z_width=640&z_newwin=1&map_root=2vm&map_region=mo&map_list=W_7_III>.

¹⁹ Tamtéž.

- Varianta: *Březák*²¹

Gruntovní rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z), II. VM, CPOSK
- Původ PJ: Zřejmě patřil pod správu nějakého gruntu. Na mapě povinných císařských otisků označen jako „*Grundteich*“²².

Hamerský rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z), CPOSK
- Původ PJ: Podle J. Pařízka (2000, s. 16) existovaly v obci Polničce, v níž se nachází, jedny z největších podniků na zpracování železa na Žďársku a v blízkosti se nacházelo i několik hamrů, takže patrně z toho tento název pochází. V 19. století zaznačen jako „*Hammer Teich*“²³.

Hlinečník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z)
- Původ PJ: Mohlo být odvozeno od příjmení. (Profous 1954, s. 634) Pan Zdeněk Kudrna se domnívá, že se na tomto místě dobývala hlína na cihly, jak bylo v této oblasti zvykem.

Hlinenský potok

- potok
- Prameny: m.cz (Z)

²⁰ *Nahlížení do katastru nemovitostí* [online]. Praha : Český úřad zeměměřický a katastrální, 2011. [cit. 2011-02-16]. Dostupné na WWW: <<http://nahlizeniidokn.cuzk.cz/MapaIdentifikace.aspx?&x=-641194&y=-1114543&maplayers=%208244EA23>>.

²¹ NENADÁL, S. *Rybářství na Žďársku*. Žďár nad Sázavou : Regionální muzeum ve Žďáře nad Sázavou a Město Žďár nad Sázavou, 2003, s. 117.

²² *Archivní mapy: Císařské povinné otisky stabilního katastru 1:2880* [online]. Praha : Zeměměřický úřad, 2006 [cit. 2010-12-18]. Dostupné na WWW: <http://archivnimapy.cuzk.cz/cio/data/cio/5993-1/5993-1-007_index.html>.

²³ Tamtéž. Dostupné na WWW: <http://archivnimapy.cuzk.cz/cio/data/cio/5993-1/5993-1-005_index.html>.

- Původ PJ: Název vznikl podle obce Hlinné, u níž pramení.

Hluboký rybník (Budeč)

- rybník
- Prameny: m.cz (Z), II. VM
- Původ PJ: Rybník je pojmenován podle své hloubky.

Hluboký rybník (Hamry nad Sázavou)

- rybník
- Prameny: m.cz (Z), II. VM
- Původ PJ: Nazván pravděpodobně podle hloubky. V 19. století nesl název „*Hlobokeg Teich*“²⁴.

Holoubků rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (T)
- Původ PJ: Rybník nese jméno podle příjmení Holoubek.

Honzovský potok

- potok
- Prameny: m.cz (Z)
- Původ PJ: Toto PJ vytvořeno pravděpodobně podle osobního jména majitele či zakladatele (viz heslo: „Horní Honzovský rybník“). Na mapě z 19. století zaznačen jako „*Hansowsky Bach*“²⁵.

Horní Dvůr

- rybník
- Prameny: m.cz (Z)

²⁴ *Prezentace starých mapových děl z území Čech, Moravy a Slezska: II. vojenské mapování – Františkovo* [online]. Ústí nad Labem : Laboratoř geoinformatiky; Univerzita J.E. Purkyně, 2010 [cit. 2011-02-18]. Dostupné na WWW:

<http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=480&lang=cs&z_width=640&z_newwin=1&map_root=2vm&map_region=mo&map_list=W_7_III>.

²⁵ Tamtéž. Dostupné na WWW:

<http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=480&lang=cs&z_width=640&z_newwin=1&map_root=2vm&map_region=mo&map_list=W_7_II>.

- Původ PJ: Pojmenování mohlo být motivováno tím, že stojí v místech bývalého mlýnu jménem Šlakhamr (*Schlaghammer*²⁶). Podle Mandyse byl zdejší hamr založen r. 1453 a pracoval až do 18. stol. Také se zde nacházela tvrz, z níž zde zbyla menší budova. (1986, s. 271)

Horní Honzovský rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z), II. VM, CPOSK
- Původ PJ: Přívlastek horní dostalo toto PJ podle své polohy (Šmilauer 1963, s. 112). Pojmenování je vytvořeno z osobního jména, ale lze jen velmi těžko rozhodnout, zda z rodného jména či příjmení. Mohlo být odvozeno z domácké varianty křestního jména Jan (Honza) nebo německého jména Hans. Podle M. Krepe (1970, s. 22-23) na Žďársku působil hamerník Hons, takže je možné, že toto jméno vzniklo podle této osoby. Podle M. Harvalíka by se však tak dalo soudit i z toho, že ve zkoumané oblasti se vyskytuje více hydronym vzniklých ze stejného slovního základu (*Dolní Honzovský rybník, Honzovský potok*). Také D. Kálalová uvádí, že anoikononym *Honzovský rybník* vzniklo podle zakladatele či majitele (Kálalová 1984, s. 39). Na mapě z 19. století je označen pod názvem „*Ober Hanzowsky Teich*“²⁷.

Horní Vetla

- rybník
- Prameny: m.cz (Z), II. VM
- Původ PJ: Svůj název nese podle zaniklé vesnice Vetla, která se nacházela nedaleko (viz heslo: „Vetla“ – les). Přívlastek „horní“ dostalo toto PJ podle své polohy vůči

²⁶ *Prezentace starých mapových děl z území Čech, Moravy a Slezska: II. vojenské mapování – Františkovo* [online]. Ústí nad Labem : Laboratoř geoinformatiky; Univerzita J.E. Purkyně, 2010 [cit. 2011-02-18]. Dostupné na WWW: <http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=480&lang=cs&z_width=640&z_newwin=1&map_root=2vm&map_region=mo&map_list=W_7_III>.

²⁷ *Archivní mapy: Císařské povinné otisky stabilního katastru 1:2880* [online]. Praha : Zeměměřický úřad, 2006 [cit. 2010-12-18]. Dostupné na WWW: <http://archivnimapy.cuzk.cz/cio/data/ciom/3634-2/3634-2-007_index.html>.

druhému níže položenému stejnojmennému rybníku (Šmilauer 1963, s. 112). Dříve nesl název „*Wetlesky Teich*“²⁸.

Husalka

- rybník
- Prameny: m.cz (Z)
- Původ PJ: Mohlo vzniknout od prostého apelativa „husa“ nebo podle M. Harvalíka pravděpodobněji z osobního jména. Ani jednu z těchto variant se však nepodařilo prokázat.

Jatel

- rybník
- Prameny: mapy.cz
- Původ PJ: Nejspíš pojmenován podle substantiva „jetel“. Mohl se nacházet v blízkosti pole, kde rostl jetel. Jatel je pouze nářeční varianta tohoto slova. U apelativního PJ tohoto typu lze těžko rozhodnout, zda jde o ženský či mužský rod. Pokud by šlo o femininum, bylo by to slovo nářeční přejaté z maskulina. Toto femininum bylo na Moravě vytvářeno „vlivem územně sousedícího výrazu jetelina“²⁹.
- Varianta: *Jetel*³⁰

Jedlovský rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z), II. VM
- Původ PJ: Mohl vzniknout z apelativa „jedle“ přidáním přípony *-ovský*. Na mapě z 19. století zaznamenán bez jména.

²⁸ *Prezentace starých mapových děl z území Čech, Moravy a Slezska: II. vojenské mapování – Františkovo* [online]. Ústí nad Labem: Laboratoř geoinformatiky; Univerzita J.E. Purkyně, 2010 [cit. 2011-02-15]. Dostupné na WWW: <http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=480&lang=cs&z_width=640&z_newwin=1&map_root=2vm&map_region=mo&map_list=W_7_III>.

²⁹ BALHAR, J.; JANČÁK, P.; aj.: *Český jazykový atlas 3*. Praha : Academia, 1999, s. 262.

³⁰ *Mapy.cz : Turistický mapový podklad* [online]. Vizovice : SHOCart, 2010 [cit. 2011-02-15]. 1 mapa. Dostupné na WWW: <<http://mapy.cz/#mm=TTtTcP@x=136622976@y=133981952@z=13>>.

Jordánek

- rybník
- Prameny: m.cz (Z)
- Původ PJ: Podle knihy *Místní jména na Moravě a ve Slezsku* jsou pomístní jména, která vznikla od slovního základu Jordán odvozena od názvu biblické řeky (Hosák; Šrámek 1980, s. 372). V tom případě by šlo o tzv. exonymum, tj. "tradiční domácí podoba cizího vlastního jména zeměpisného"³¹. Hosák a Šrámek (1980, s. 372) se též zmiňují o existenci příjmení Jordán a Jordánek. Z toho tedy plyne, že rybník byl pojmenován nejspíš podle těchto příjmení zakladatele či majitele, méně pravděpodobně pak podle řeky Jordánu. Podle J. Pleskalové může PJ Jordán naznačovat „chudou, neuspořádanou místní část“³², takže i takto mohl být motivován vznik tohoto pojmenování.

Kačák

- rybník
- Prameny: m.cz (Z)
- Původ PJ: Zřejmě podle apelativa „kačena“ přidáním přípony *-ák*. D. Kálalová k tomuto anoikonymu dodává, že se zde „fauna v okolí rybníka obráží ve jménech“³³. Podle M. Harvalíka se může jednat o univerbizační variantu původního názvu.

Kachník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z), II. VM
- Původ PJ: Vzniklo z apelativa kachna přidáním přípony *-ík*. Podle M. Harvalíka může jít o univerbizační variantu pojmenování, která se vžila jako oficiální název.

Kamenný rybník (u Žďáru nad Sázavou)

- rybník

³¹ OLIVOVÁ-NEZBEDOVÁ, L. Pomístní jména v Čechách vzniklá z českých exonym pro biblická zeměpisná jména. *Naše řeč*, 1999, ročník 82, č. 1. Praha : 1999, s. 16.

³² PLESKALOVÁ, J. *Tvoření pomístních jmen na Moravě a ve Slezsku*. Praha : H&H, 1992, s. 78.

³³ KÁLALOVÁ, D. Jména rybníků na Jindřichohradecku. *ONOMASTICKÝ ZPRAVODAJ ČSAV*, 1983, ročník 24, č. 1-2, s. 101.

- Prameny: m.cz (Z), CPOSK
- Původ PJ: V 19. století zaznamenán na mapě jako „*Stein Teich*“³⁴. Pojmenován pravděpodobně podle těžby kamene nebo podle „složení půdy“³⁵ na tomto místě.
- Varianta: *Kameňák*³⁶

Kamenný rybník (u Polničky)

- rybník
- Prameny: m.cz (Z), CPOSK
- Původ PJ: Nejspíš nazván podle složení půdy, neboť se nedaleko nachází kamenolom (Pavliček; Řehoř 2002, s. 91). V 19. století zaznamenán jako „*Steinhübl Teich*“³⁷.

Klafar

- studánka
- Prameny: stránky města Žďár nad Sázavou³⁸
- Původ PJ: O původu názvu této studánky a stejnojmenné části města koluje mezi lidmi mnoho různých pověr. Podle pověsti stával v těchto místech klášter a hned vedle i fara, což bylo velmi neobvyklé. Zdejší farář byl u lidí velmi oblíbený, a tak sem jezdili lidé z širokého okolí. I jeden mladý pár sem vážil cestu, aby je farář oddal. Když se před odjezdem ptala matka ženicha, kam jede, řekl místo „na klášterskou faru“, že na klafar. Postupně se tento název vžil a přetrval dodnes.³⁹

³⁴ *Prezentace starých mapových děl z území Čech, Moravy a Slezska: II. vojenské mapování – Františkovo* [online]. Ústí nad Labem : Laboratoř geoinformatiky; Univerzita J.E. Purkyně, 2010 [cit. 2011-02-15]. Dostupné na WWW:

<http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=480&lang=cs&z_width=640&z_newwin=1&map_root=2vm&map_region=mo&map_list=W_7_III>.

³⁵ *Pomístní jména v Čechách*, s. 274.

³⁶ Lidově.

³⁷ *Archivní mapy: Císařské povinné otisky stabilního katastru 1:2880* [online]. Praha : Zeměměřický úřad, 2006. Dostupné na WWW: <http://archivnimapy.cuzk.cz/cio/data/cio/5993-1/5993-1-005_index.html>.

³⁸ *Žďár nad Sázavou* [online]. 2010 [cit. 2011-02-26]. Odpovědi na otázky. Dostupné na WWW: <<http://www.zdarns.cz/starosta/odpoved.asp>>.

³⁹ DVOŘÁKOVÁ, J. *Biskupské gymnázium Žďár nad Sázavou* [online]. 31.10.2010 [cit. 2011-03-13].

Pověst o vzniku názvu Klafaru . Dostupné na WWW:

<<http://www.bigyze.cz/prispevekdetail.aspx?IDprispevek=645>>.

Podle jiného vyprávění přišla jednoho dne do Žďáru strašlivá bouře. Jeden z místních strážců, co držel ten den hlídku, najednou uviděl v tomto hrozném nečase přicházet starého muže v potrhaném plášti. Bylo mu poustevníka líto, a tak ho zavedl, aby se schoval pod střechu, a nabídl mu víno. Starý muž se představil jako Jan Klaphar a se strážcem si padli do noty, jako by byli staří známí. Z ničeho nic se pak stařec uprostřed bouře rozhodl, že odejde a naneštěstí ho zasáhl blesk. Když se však strážce vydal hledat jeho tělo, nic nenašel, a tak lidé prohlásili, že to byl zázrak a na jeho památku začali místu říkat Klafar.⁴⁰

Podle další pověsti se v místech dnešního Klafaru nacházela tajemná jeskyně, z které se od soumraku do svítání ozývaly divné zvuky, jako když někdo tluče kladivem do kamene. V noci pak z jeskyně zářilo ostré světlo. Všichni obyvatelé Žďáru se do těchto míst báli, až jednou přišel odvážný mladík, který se sem jednoho dne rozhodl vydat. U vchodu do jeskyně ho ale ozářilo ostré světlo a on omdlel. Když se probudil, uviděl vedle sebe pobíhat malé trpaslíky se zlatými čepkami. Ti se mu představili jako Klafárníci, skřítki zabývající se těžbou zlata. Trpaslíci si mladíka velmi oblíbili, a tak mu věnovali truhlu plnou zlata. Když mladík sdělil svůj zážitek při návratu ve městě, všichni se do míst jeskyně vydali, avšak žádnou jeskyni zde už nenašli.⁴¹

- Varianta: *U starého Klafara*⁴²

Konvent

- rybník
- Prameny: m.cz (Z), II. VM
- Původ PJ: Zřejmě nejstarší rybník ve Žďáře nad Sázavou. Vznikl už ve 14. století. Na starších mapách zaznamenán jako „*Convent Teich*“. Jméno dostal buď proto, že se nachází v těsné blízkosti budovy bývalého cisterciáckého kláštera v Zámku

⁴⁰ ZACHOVÁ, M. *Biskupské gymnázium Žďár nad Sázavou* [online]. 31.10.2010 [cit. 2011-03-13]. Pověst o Klafaru . Dostupné na WWW: <<http://www.bigyzzr.cz/prispevekdetail.aspx?IDprispevek=645>>.

⁴¹ SMOLÍK, I. *Biskupské gymnázium Žďár nad Sázavou* [online]. 31.10.2010 [cit. 2011-03-13]. Místní pověst o Klafaru . Dostupné na WWW: <<http://www.bigyzzr.cz/prispevekdetail.aspx?IDprispevek=645>>.

⁴² ŠACHA, V. *U vyhaslých milířů*. Brno : Muzejní a vlastivědná společnost; Státní vědecká knihovna; Žďár nad Sázavou : Okresní knihovna, 1990. Pověsti, s. 56.

Žďáře, anebo podle toho, kdo ho založil, vlastnil nebo komu patřil výnos (David; Rous 2006, s. 66).

- Varianta: *Konventský rybník*⁴³

Krčův rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (T)
- Původ PJ: Název vznikl podle příjmení dnešních majitelů Jiřího Krči a Marie Krčové⁴⁴.
- Varianty: Krčův rybník⁴⁵

Krčilův rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z)
- Původ PJ: Pravděpodobně podle příjmení Krčil. Podle Pavlíčka a Řehoře žil ve Stržanově, vesničce, u níž se rybník nachází, opravdu nositel tohoto jména (2002, s. 117). I J. Kosinka uvádí, že ve Stržanově žil pan Krčil (2007, s. 177).

Kriegrův rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z), II. VM
- Původ PJ: Pojmenováno pravděpodobně podle příjmení Kriegr. Na mapě z 19. století je zaznamenán bez jména.
- Varianta: *Krieglův rybník*⁴⁶

⁴³ *Nahlížení do katastru nemovitostí* [online]. Praha : Český úřad zeměměřický a katastrální, 2011. [cit. 2011-02-16]. Dostupné na WWW:

<<http://sgi.nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&&MarQueryId=6D2BCEB5&MarQParam0=795232&MarQParamCount=1&MarWindowName=Marushka>>.

⁴⁴ Tamtéž. Dostupné na WWW: <<http://nahliznidokn.cuzk.cz/MapaIdentifikace.aspx?&x=-639914&y=-1115027&maplayers=%208244EA23>>.

⁴⁵ *Mapy.cz : Základní mapový podklad* [online]. Praha : PLANstudio, 2010 [cit. 2011-02-15]. 1 mapa. Dostupné na WWW: <<http://www.mapy.cz/#mm=ZTtTcP@x=136655744@y=134078976@z=13>>.

⁴⁶ *Mapy.cz : Turistický mapový podklad* [online]. Vizovice : SHOCart, 2010 [cit. 2011-02-15]. 1 mapa. Dostupné na WWW: <<http://mapy.cz/#mm=TTtTcP@x=136622976@y=133981952@z=13>>.

Křibek

- rybník
- Prameny: m.cz (Z)
- Původ PJ: Mohlo by jít o nářeční variantu apelativa „chřib“ (kopec, vrch), ale je zajímavé, že se na žádném kopci nenachází. Pouze 2 km od tohoto rybníku se nachází vrch *Křib*, takže je možné, že je to odvozeno právě od tohoto jiného PJ. Jana Pleskalová (1992) uvádí, že slovo „křib“ může také označovat keř, takže i toto by mohl být důvod tohoto pojmenování. Podle pana Göttlera se u této vodní plochy opravdu řada keřů nachází a dříve byl v těchto místech menší stejnojmenný rybník.

Křivý rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z), CPOSK
- Původ PJ: Jméno dostal podle svého tvaru. V 19. století je zaznamenán na mapě jako „*Křivý Teich*“⁴⁷.
- Varianty: *Křivák*⁴⁸

Křižní rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z)
- Původ PJ: Toto PJ mohlo vzniknout podle tvaru rybníku, který i se svým přítokem připomíná kříž. Také ramena přítoků do potoku *Rejznarka*, na jednom z nichž se rybník nachází, tvoří s potokem tvar kříže, takže název mohl vzniknout i podle toho.

Lázničkův rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z), MSK – CPO
- Původ PJ: Toto PJ je odvozeno od příjmení Láznička. Rodina Lázničkova vlastnila v 19. století ve Žďáře zájezdní hostinec U černého orla a V. Láznička byl také

⁴⁷ *Archivní mapy: Císařské povinné otisky stabilního katastru 1:2880* [online]. Praha : Zeměměřický úřad, 2006 [cit. 2010-12-18]. Dostupné na WWW: <http://archivnimapy.cuzk.cz/cio/data/ciom/0495-1/0495-1-004_index.html>.

⁴⁸ Lidově.

prvním žďárským poštmistrem. (Filka 2008, s. 24) J. Láznička vlastnil později ve městě koželužnu (2008, s. 60). Rybník je na mapě z roku 1835, avšak není zde zaznamenán jeho název.

Lemperský potok

- rybník
- Prameny: m.cz (Z)
- Původ PJ: Pramení v lese zvaném *Lemperky* (viz heslo: les „Lemperky“).
- Varianta: *Lamperský potok*⁴⁹

Lesní rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z)
- Původ PJ: Předpokládám, že název tohoto rybníku vznikl podle toho, že se nachází uprostřed lesa.

Losenický potok

- potok
- Prameny: m.cz (Z)
- Původ PJ: Podle toho, že protéká obcí Velká Losenice.

Losenický rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z)
- Původ PJ: Název dostal podle obce Velká Losenice, v níž se nachází.

Malá Strana

- rybník
- Prameny: m.cz (T), II. VM
- Původ PJ: Menší ze dvojice rybníků. Je možné, že byla tato vodní plocha pojmenována podle již existujícího rybníku většího (Viz níže – heslo: „Velká Strana“). Podle J. Davida zde ale také může jít o vyjádření protikladu či kontrastu mezi těmito dvěma hydronymy. (1998, s. 118, 127) Z. Vyhlídal si vzpomíná, že se

⁴⁹ *Mapy.cz : Turistický mapový podklad* [online]. Vizovice : SHOCart, 2010 [cit. 2011-02-15]. 1 mapa. Dostupné na WWW: <<http://www.mapy.cz/#mm=TTtTcP@x=136654848@y=134236928@z=13>>.

místu, kde se rybník nachází, říkalo *Malá strana*, takže je nejpravděpodobnější, že tento název byl odvozen právě od toho.

Malé Hrázky

- rybník
- Prameny: m.cz (Z)
- Původ PJ: Jde o menší ze dvou rybníků s přízviskem „hrázky“ (viz níže – heslo: „Velké Hrázky“).

Malý Hajátků rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z), II. VM
- Původ PJ: Pojmenováno podle bývalého majitele rybníku – rodiny Hajátkových. Tuto informaci potvrdil pan Göttler z vesnice Vatín, u níž se rybník nachází. Jde o menší ze dvou rybníků stejného názvu.

Maternů rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z)
- Původ PJ: Vzniklo zřejmě podle příjmení Materna (majitel nebo zakladatel).

Matějovský rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z), II. VM
- Původ PJ: Nachází se u obce Matějov. V 19. století zaznamenán jako „*Matěgower Teich*“⁵⁰.

Markytský rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z)

⁵⁰ *Prezentace starých mapových děl z území Čech, Moravy a Slezska: II. vojenské mapování – Františkovo* [online]. Ústí nad Labem : Laboratoř geoinformatiky; Univerzita J.E. Purkyně, 2010 [cit. 2011-02-18]. Dostupné na WWW: <http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=480&lang=cs&z_width=640&z_newwin=1&map_root=2vm&map_region=mo&map_list=W_7_III>.

- Původ PJ: Pravděpodobně vzniklo z osobního jména. Mohlo by být pojmenováno podle nářeční formy rodného jména Markýta. (Knappová 1995, s. 205)

Mikšovec

- rybník
- Prameny: m.cz (Z), II. VM
- Původ PJ: Podle M. Harvalíka vzniklo toto PJ pravděpodobně z osobního jména. Tuto skutečnost se ale nepodařilo prokázat. V 19. století zaznamenán jako „*Mischkowelz Teich*“⁵¹.
- Varianta: *Miškovec*⁵² - Toto anoikononymum vzniklo podle V. Šmilauera ze slovanského osobního jména Miško (1964, s. 47).

Musilův rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z)
- Původ PJ: PJ vzniklo z příjmení Musil.

Návesník (Polnička)

- rybník
- Prameny: m.cz (Z)
- Původ PJ: Je na návsi v obci Polnička.

Návesník (Vetla)

- rybník
- Prameny: m.cz (Z), II. VM
- Původ PJ: Svůj název dostal podle toho, že se nacházel na návsi v již zaniklé vesnici Vetla.

⁵¹ *Prezentace starých mapových děl z území Čech, Moravy a Slezska: II. vojenské mapování – Františkovo* [online]. Ústí nad Labem : Laboratoř geoinformatiky; Univerzita J.E. Purkyně, 2010 [cit. 2011-02-18]. Dostupné na WWW:

<http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=480&lang=cs&z_width=640&z_newwin=1&map_root=2vm&map_region=mo&map_list=W_7_III>.

⁵² *Mapy.cz : Turistický mapový podklad* [online]. Vizovice : SHOCart, 2010 [cit. 2011-02-15]. 1 mapa. Dostupné na WWW: <<http://www.mapy.cz/#mm=TTtTcP@x=136525568@y=134160768@z=13>>.

Návesník (Vatín)

- rybník
- Prameny: m.cz (Z), II. VM
- Původ PJ: Je ve vesnici Vatín uprostřed návsi, jak potvrdil i místní rodák pan Göttler.

Neubaurů rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z)
- Původ PJ: Vzniklo podle příjmení Neubaur (majitel nebo zakladatel). Tento rybník se nachází v lese Babíně, kde podle J. Kosinky (2007, s. 19) míval hostinec pan Neubauer, takže je velmi pravděpodobné, že rybník nese jeho jméno.

Nížkovka

- potok
- Prameny: m.cz (Z)
- Původ PJ: Tento potok by se mohl jmenovat podle obce Nížkov, která se však nachází asi deset kilometrů od tohoto potoka. Podle M. Harvalíka je však možné, že i přes vzdálenost mohl být tento vodní tok pojmenován právě podle této vesnice.

Nový rybník (Budeč)

- rybník
- Prameny: m.cz (Z), II. VM
- Původ PJ: Při jeho stavbě chtěli dát zřejmě najevo, že je nově vybudovaný, a proto jej takto pojmenovali. Tento rybník už existoval v 19. století.

Nový rybník (u Velkého Dářka)

- rybník
- Prameny: m.cz (Z), MSK – CPO
- Původ PJ: Nachází se u bývalé hamerské osady Nový Mlýn, takže název je pravděpodobně odvozen právě od toho. V 19. století nesl jméno „*Neu Teich*“⁵³.
- Varianta: *Pod Dářkem*⁵⁴

⁵³ *Archivní mapy: Císařské povinné otisky stabilního katastru 1:2880* [online]. Praha : Zeměměřický úřad, 2006 [cit. 2010-12-18]. Dostupné na WWW: <http://archivnimapy.cuzk.cz/cio/data/cio/5993-1/5993-1-003_index.html>.

Nový Žďár

- rybník
- Prameny: m.cz (T)
- Původ PJ: Název pravděpodobně vznikl od zámku Žďáru. Přívlastek „nový“ mohl být odvozen buď tak, že zakladatel chtěl zdůraznit, že rybník byl nově postaven, anebo proto, že se nachází v blízkosti stavení s názvem Nový Dvůr⁵⁵.

Obecní rybník (Budeč)

- rybník
- Prameny: m.cz (Z), II. VM
- Původ PJ: Je v obci Budeč a je i jejím majetkem.⁵⁶

Obecní rybník (Počítky)

- rybník
- Prameny: m.cz (T)
- Původ PJ: Nachází se v obci Počítky a je v jejím vlastnictví.⁵⁷

Oslava

- řeka
- Prameny: m.cz (Z), II. VM
- Původ PJ: Podle Hosáka a Šrámka byl její název přejat od vsi Oslava, kterou protéká. Základem tohoto hydronyma je slovní základ *osla*, k němuž byl přidán sufix *-ava*. (1980, s. 194) Slovo *osla* znamená „brus“, takže je jím označena „řeka,

⁵⁴ *Archivní mapy: Císařské povinné otisky stabilního katastru 1:2880* [online]. Praha : Zeměměřický úřad, 2006 [cit. 2010-12-18]. Dostupné na WWW: <http://archivnimapy.cuzk.cz/cio/data/cio/5993-1/5993-1-003_index.html>.

⁵⁵ *Mapy.cz : Základní mapový podklad* [online]. Praha : PLANstudio, 2005 – 2010 [cit. 2011-02-18]. 1 mapa. Dostupné na WWW: <<http://www.mapy.cz/#mm=ZTtTcP@x=136555648@y=134157440@z=13>>.

⁵⁶ *Nahlížení do katastru nemovitostí* [online]. Praha : Český úřad zeměměřický a katastrální, 2011. [cit. 2011-02-16]. Dostupné na WWW: <<http://nahlizenedokn.cuzk.cz/MapaIdentifikace.aspx?&x=-643959&y=-1117646&maplayers=%208244EA23>>.

⁵⁷ Tamtéž. Dostupné na WWW: <<http://nahlizenedokn.cuzk.cz/MapaIdentifikace.aspx?&x=-639274&y=-1112199&maplayers=%208244EA23>>.

v níž se nalézají brusky⁵⁸. Na 2. vojenském mapování nesla na horním toku název „*Wesseller Bach*“⁵⁹, protože pramení někde u Veselského rybníka. A teprve pod obcí Ostrov nad Oslavou (dříve *Ostrau*) byla na mapě označena jako „*Oslawa Fluss*“⁶⁰. Podle Hosáka a Šrámka zněl staroněmecky její název *Ozla*. (1980, s. 195)

Pařezný rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z), MSK – CPO
- Původ PJ: Název zřejmě vznikl z apelativa „pařez“, tedy podle části stromu. Tento výklad potvrzuje i P. Štěpán (2003, s. 134). V 19. století označen jako „*Parezny*“⁶¹.

Pastva

- rybník
- Prameny: m.cz (Z)
- Původ PJ: Zřejmě se nachází na místě, kam se dříve chodil pást dobytek. Na mapě Císařských povinných otisků zaznamenán bez jména.

Pernička

- potok
- Prameny: m.cz (Z)

⁵⁸ HOSÁK, L.; ŠRÁMEK, R. *Místní jména na Moravě a ve Slezsku II*. Praha : Academia, 1980. Seznam místních jmen, s. 194.

⁵⁹ *Prezentace starých mapových děl z území Čech, Moravy a Slezska: II. vojenské mapování – Františkovo* [online]. Ústí nad Labem : Laboratoř geoinformatiky; Univerzita J.E. Purkyně, 2010 [cit. 2011-02-15]. Dostupné na WWW:

<http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=480&lang=cs&z_width=640&z_newwin=1&map_root=2vm&map_region=mo&map_list=W_7_III>.

⁶⁰ *Prezentace starých mapových děl z území Čech, Moravy a Slezska: II. vojenské mapování – Františkovo* [online]. Ústí nad Labem : Laboratoř geoinformatiky; Univerzita J.E. Purkyně, 2010 [cit. 2011-02-15]. Dostupné na WWW:

<http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=480&lang=cs&z_width=640&z_newwin=1&map_root=2vm&map_region=mo&map_list=W_8_II>.

⁶¹ *Archivní mapy: Císařské povinné otisky stabilního katastru 1:2880* [online]. Praha : Zeměměřický úřad, 2006 [cit. 2010-12-18]. Dostupné na WWW: <http://archivnimapy.cuzk.cz/cio/data/ciom/1539-1/1539-1-001_index.html>.

- Původ PJ: Podle mého názoru, mohlo toto pomístní jméno vzniknout podobně, jako bylo vytvořeno místní jméno vsi Perná. To podle Hosáka a Šrámka (1980, s. 234) pochází z původního německého základu *Bergen*, což vycházelo ze slova *Berg* (kopec, hora). Zde by tedy mohlo jít o stejnou odvozeninu a po převedení do češtiny následnou zdvojnásobení tohoto slova. Jako druhou variantu Hosák a Šrámek uvádí, že místní jméno Perná bylo vytvořeno od slovesa práti, což označuje „místo, kde se dá prát (tj. bitím o kameny v toku) nebo kde je perná voda, která má prudký tok, která bije.“⁶² Podle Balhara a Jančáka (2004, s. 298) by to mohla být také zdvojnásobení od nářečního slova „pernice“, což značí hliněnou nádobu či mísu. Podle E. Havlové (2006, s. 217) se jako „pernica“ na Vysočině označuje mísa, do které se dává žrádlo psům. Že by tento název potoku vznikl podle této poslední varianty se ale podle mého názoru nedá příliš předpokládat. Spíše se přikláním ke druhé jmenované variantě výkladu původu tohoto PJ, již uvádí Hosák a Šrámek.

Peršlík

- rybník
- Prameny: m.cz (T), II. VM
- Původ PJ: Podle M. Harvalíka mohl tento název vzniknout z osobního jména. Bližší objasnění názvu se nepodařilo zjistit. Dříve nesl název *Peršlík Teich*.
- Varianta: *Perštik*⁶³

Pihoun

- rybník
- Prameny: m.cz (Z)
- Původ PJ: Podle M. Harvalíka mohl být tento rybník pojmenován podle osobního jména. Přesné vysvětlení původu tohoto názvu se nepodařilo objasnit.

Pilská nádrž

- vodní nádrž
- Prameny: m.cz (Z), II. VM

⁶² HOSÁK, L.; ŠRÁMEK, R. *Místní jména na Moravě a ve Slezsku II*. Praha : Academia, 1980. Seznam místních jmen, s. 235.

⁶³ *Mapy.cz : Základní mapový podklad* [online]. Praha : PLANstudio, 2010 [cit. 2011-02-15]. 1 mapa. Dostupné na WWW: <<http://mapy.cz/#mm=TTtTcP@x=136624512@y=133961856@z=13>>.

- Původ PJ: Dříve se na tomto místě nacházel pouze rybník pod názvem „*Piller Teich*“⁶⁴. V letech 1959 – 62 zde byla vybudována vodní nádrž⁶⁵. Domnívám se, že název je odvozen od pily na zpracování dřeva, která se nacházela nedaleko.

Pivoňovský rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z), II. VM
- Původ PJ: Toto PJ mohlo vzniknout od základu „pivoň(a)“, v němž je obsaženo apelativum „pivo“ (Hosák; Šrámek 1980, s. 251). Tento název mohl být také vytvořen podle nějakého osobního jména, jak potvrzuje i M. Harvalík. V 19. století se jmenoval „*Piwonawsky Teich*“⁶⁶.

Pivoňský rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z), MSK – CPO
- Původ PJ: Motivace pojmenování byla zřejmě podobná či stejná jako v případě *Pivoňovského rybníku* (viz výše). V 19. století vyznačen na mapě jako „*Piwonsky*“⁶⁷.

Plaček

- rybník

⁶⁴ *Prezentace starých mapových děl z území Čech, Moravy a Slezska: II. vojenské mapování – Františkovo* [online]. Ústí nad Labem : Laboratoř geoinformatiky; Univerzita J.E. Purkyně, 2001 – 2010 [cit. 2011-02-18]. Dostupné na WWW:

<http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=480&lang=cs&z_width=640&z_newwin=1&map_root=2vm&map_region=mo&map_list=W_7_III>.

⁶⁵ *Oblíbený.cz* [online]. 25.11.2010 [cit. 2011-01-30]. Pílská přehradní nádrž a okolí. Dostupné na WWW: <<http://www.oblibeny.cz/clanky/clanek/1899-pilska-prehradni-nadrz/>>.

⁶⁶ *Prezentace starých mapových děl z území Čech, Moravy a Slezska: II. vojenské mapování – Františkovo* [online]. Ústí nad Labem : Laboratoř geoinformatiky; Univerzita J.E. Purkyně, 2010 [cit. 2011-02-15]. Dostupné na WWW:

<http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=480&lang=cs&z_width=640&z_newwin=1&map_root=2vm&map_region=mo&map_list=W_7_III>.

⁶⁷ *Archivní mapy: Císařské povinné otisky stabilního katastru 1:2880* [online]. Praha : Zeměměřický úřad, 2006 [cit. 2011-02-23]. Dostupné na WWW: <http://archivnimapy.cuzk.cz/cio/data/ciom/1539-1/1539-1-001_index.html>.

- Prameny: m.cz (Z), II. VM
- Původ PJ: Toto pomístní jméno mohlo vzniknout z apelativa „pláč“, a to přidáním přípony *-ek* a moravským krácením *á > a*. Hosák a Šrámek také přímo uvádí, že „Plaček“ znamená toho, „kdo pláče“. (Hosák; Šrámek 1980, s. 252) Podle D. Kálalové (1987, s. 78), která rozebírala jména rybníků z Hlubocka, tento název vznikl podle bývalých majitelů. Na mapě z 19. století je zaznačen bez jména. Podle pověsti byl tento rybník pojmenován podle nešťastníka, který přišel o ženu i majetek kvůli nějakému šlechtici, a přál si, aby byl po jeho smrti rybník takto pojmenován jako doklad jeho velikého smutku. (Vyhlídal 2002, s. 83 – 84)
- Varianta: *Šramový rybník*⁶⁸

Pobočný rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z), II. VM
- Původ PJ: Podle pana Göttlera byl takto pojmenován proto, že stojí mimo řadu rybníků stojících za sebou. Tuto informaci potvrzuje i Zdeněk Kudrna. Dříve nesl název „*Pobocznik Teich*“⁶⁹.
- Varianta: *Pobočák*⁷⁰

Pod cestou

- rybník
- Prameny: m.cz (Z), II. VM
- Původ PJ: Podle S. Nenadála (2003, s. 42) se dříve rybníky bez jména označovaly místem, kde se nalézaly, tudíž tento rybník by tedy měl ležet pod cestou. To by odpovídalo, neboť nad ním opravdu vede cesta. V 19. století byl na mapu zaznamenán bez názvu.

⁶⁸ *Mapy.cz : Turistický mapový podklad* [online]. Vizovice : SHOCart, 2010 [cit. 2011-02-15]. 1 mapa. Dostupné na WWW: <<http://mapy.cz/#mm=TTtTeP@x=136507136@y=134014720@z=13>>.

⁶⁹ *Prezentace starých mapových děl z území Čech, Moravy a Slezska: II. vojenské mapování – Františkovo* [online]. Ústí nad Labem : Laboratoř geoinformatiky; Univerzita J.E. Purkyně, 2010 [cit. 2011-02-23]. Dostupné na WWW: <http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=480&lang=cs&z_width=640&z_newwin=1&map_root=2vm&map_region=mo&map_list=W_7_III>.

⁷⁰ Lidově, podle pana Kudrny.

Pokorný rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z)
- Původ PJ: Název vytvořen pravděpodobně podle příjmení Pokorný.

Převorský rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z), MSK – CPO
- Původ PJ: Tento rybník se nachází v blízkosti bývalého cisterciáckého kláštera, takže zřejmě proto nese toto jméno. Svůj název dostal pravděpodobně podle převora, což je „představený kláštera“⁷¹. Tento rybník už je zaznamenán na mapě z 19. století, a to pod jménem „Preworsky“⁷².

Pstruhový rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z)
- Původ PJ: Vzniklo z apelativa „pstruh“ přidáním přípony –ový.

Puvák

- rybník
- Prameny: m.cz (T)
- Původ PJ: Podle M. Harvalíka mohlo být toto PJ vytvořeno podle osobního jména. Tuto skutečnost se však nepodařilo doložit.

Rathausův rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z)
- Původ PJ: PJ vytvořeno podle příjmení Rathaus.
- Varianta: *Rathausův rybník*⁷³

⁷¹ HOLUB, J.; LYER, S. *Stručný etymologický slovník jazyka českého se zvláštním zřetelem ke slovům kulturním a cizím*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1982, s. 453.

⁷² *Archivní mapy: Císařské povinné otisky stabilního katastru 1:2880* [online]. Praha : Zeměměřický úřad, 2006 [cit. 2010-12-18]. <http://archivnimapy.cuzk.cz/cio/data/ciom/3634-3/3634-3-007_index.html>.

⁷³ *Mapy.cz : Turistický mapový podklad* [online]. Vizovice : SHOCart, 2010 [cit. 2011-02-15]. 1 mapa. Dostupné na WWW: <<http://mapy.cz/#mm=TTtTcP@x=136462080@y=133981952@z=12>>.

Radonínský rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z), II. VM
- Původ PJ: Tento rybník dostal název podle vesnice Radonín, u níž leží. Dříve nesl název „*Radominer Teich*“⁷⁴, a to podle stejné vesnice, která se však jmenovala Radomín. (V tomto místním jménu tedy došlo k hláskové změně *m > n.*)

Rejznarka

- rybník
- Prameny: m.cz (Z), II. VM
- Původ PJ: Vzniklo nejspíš podle jména vlastníka (Malenínská 1995, s. 302). Na 2. vojenském mapování označeno jako „*Reznarka Teich*“⁷⁵.
- Varianta: *Kamenný rybník*⁷⁶, *Lyznarka*⁷⁷, *Rýznarka*⁷⁸, *Reznarka*⁷⁹

Rejznarka

- potok
- Prameny: m.cz (Z)
- Původ PJ: viz výše – heslo: rybník „Rejznarka“
- Varianta: *Kamenný potok*⁸⁰

Řečický potok

- potok
- Prameny: m.cz (Z), II. VM

⁷⁴ *Prezentace starých mapových děl z území Čech, Moravy a Slezska: II. vojenské mapování – Františkovo* [online]. Ústí nad Labem : Laboratoř geoinformatiky; Univerzita J.E. Purkyně, 2010 [cit. 2011-02-25]. Dostupné na WWW:

<http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=480&lang=cs&z_width=640&z_newwin=1&map_root=2vm&map_region=mo&map_list=W_7_III>.

⁷⁵ Tamtéž.

⁷⁶ NENADÁL, S. Rybářství na Žďársku. Žďár nad Sázavou : Regionální muzeum ve Žďáře nad Sázavou a Město Žďár nad Sázavou, 2003, s. 150.

⁷⁷ Tamtéž, s. 116.

⁷⁸ Podle pana Kudrny se tomuto rybníku takto říkalo.

⁷⁹ Ústřední správa geodézie a kartografie; Ústřední odbor turistiky ČSTV. *Žďárské vrchy: Soubor turistických map*. 2. vydání. Praha : Kartografický a reprodukční ústav, 1964. 1 mapa.

⁸⁰ Podle pana Kudrny se tomuto potoku dříve takto říkalo.

- Původ PJ: Podle obce jménem Řečice, kterou protéká. V 19. století označen jako „*Rzeczitz Bach*“⁸¹.

Salvátorka

- studánka
- Prameny: Žďárský průvodce⁸²
- Původ PJ: Tento název vznikl podle jména kopce, u kterého se nachází (viz heslo: kopec „Salvator“).

Sázava

- řeka
- Prameny: m.cz (Z), CPOSK
- Původ PJ: Je to nejdůležitější vodní tok zkoumané oblasti, který na Žďársku navíc pramení. První záznam o tomto PJ je podle J. Malenínské (1995, s. 298) z roku 1045, a to v latinské podobě *flumen Zazoa*. Toto jméno bylo zřejmě vytvořeno přidáním přípony *-va* („příbuzná latinskému slovu *aqua* (voda)“⁸³) k praslovanskému slovu *sadjati* (sázet, usazovat se), čímž je vyjádřeno, že je to řeka sázavá s významem „usazující se, přinášející mnoho nánosů“. V knize *Neviditelní svědkové minulosti* (2006, s. 114) se mi podařilo najít ještě dva méně pravděpodobné výklady původu tohoto PJ. Zaprvé mohlo vzniknout z moravského slova „sazava“, které označovalo černohnědý, jako saze zbarvený druh krávy. To ale naznačuje, že by měla mít Sázava i takovýto temnější odstín vody. Na konci 18. století se pak vznik tohoto PJ interpretoval tak, že se jedná o obměnu původního názvu *Žďársava*, který měl být odvozen od zámku Žďár. Podle knihy *Zeměpisná jména Československa* tato řeka pramení u rybníku *Velké Dářko* a u vrchoviště se

⁸¹ *Prezentace starých mapových děl z území Čech, Moravy a Slezska: II. vojenské mapování – Františkovo* [online]. Ústí nad Labem : Laboratoř geoinformatiky; Univerzita J.E. Purkyně, 2010 [cit. 2011-02-15]. Dostupné na WWW: <http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=480&lang=cs&z_width=640&z_newwin=1&map_root=2vm&map_region=mo&map_list=W_7_II>.

⁸² *Žďárský průvodce.cz* [online]. 2011 [cit. 2011-02-13]. Voda ve žďárských studánkách. Dostupné na WWW: <<http://www.zdarskypruvodce.cz/dulezite-informace/voda-ve-zdarskych-studankach/>>.

⁸³ DAVID, J.; ROUS, P. *Neviditelní svědkové minulosti : místní a pomístní jména na Vysočině*. Praha : Nakladatelství Academia, 2006. Heslová část, s. 114.

nazývá *Dářský potok* a řekou *Sázavou* se nazývá teprve až po soutoku se *Stržanovským potokem* (1982, s. 267).

- Varianty: *aqua de Zazauia*⁸⁴, *flumen Zazavie*⁸⁵

Sázavský rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z), II. VM
- Původ PJ: Název vznikl zřejmě podle řeky Sázavy, která protéká nedaleko a do níž se vlévá odtok z tohoto rybníku. V 19. století je na mapě zaznačen pod názvem „*Gross Zasawskey Teich*“⁸⁶. Z toho tedy vyplývá, že přišel o část jména „velký“ (gross).

Sedláčkův rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z), II. VM
- Původ PJ: PJ vzniklo podle příjmení Sedláček (majitel či zakladatel).
- Varianta: Sedláčkův rybník⁸⁷

Siglovec

- rybník
- Prameny: m.cz (Z), II. VM
- Původ PJ: Podle M. Harvalíka mohlo toto PJ vzniknout z nějakého jména osobního. Podle S. Kloferové (2010, s. 127) je pro Žďársko sufix *-ovec* u jmen rybníků vzniklých z osobního jména typický, takže je tento výklad pravděpodobně správný.

⁸⁴ SEDLÁČEK, A. Snůška starých jmen, jak se nazývaly v Čechách řeky, potoky, hory a lesy. Praha : Česká akademie věd a umění, 1920, s. 93.

⁸⁵ Tamtéž.

⁸⁶ *Prezentace starých mapových děl z území Čech, Moravy a Slezska: II. vojenské mapování – Františkovo* [online]. Ústí nad Labem : Laboratoř geoinformatiky; Univerzita J.E. Purkyně, 2010 [cit. 2011-02-18]. Dostupné na WWW: <http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=480&lang=cs&z_width=640&z_newwin=1&map_root=2vm&map_region=mo&map_list=W_7_III>.

⁸⁷ *Mapy.cz : Turistický mapový podklad* [online]. Vizovice : SHOCart, 2010 [cit. 2011-01-29]. 1 mapa. Dostupné na WWW: <<http://mapy.cz/#mm=TTtTcP@x=136541440@y=134002176@z=13>>.

Tato vodní plocha existovala již v 19. století, ale na mapě není zaznamenán jeho název.

Skřítek

- rybník
- Prameny: m.cz (Z), II. VM
- Původ PJ: Dříve byl na tomto místě vedle rybníka „*Krzitek Mühl*“⁸⁸. I pan Göttler a pan Kudrna potvrdili, že zde opravdu stával Křítkův mlýn. Toto pojmenování mohlo být motivováno také příjmením Skřítek, staročesky psáno Skrietek. (Hosák; Šrámek 1980, s. 454)

Podle pověsti se tomuto mlýnu říkalo Skřítkův, protože tady strašilo. Zdejší mlynář si stěžoval, že mu každou noc běhá po dvoře červené světlo. Tvrdil, že je to určitě skřítek. I přes to, že zde strašilo, mlynář se svým synem často chodili do nedalekého Vatiána a popíjeli do noci v místní hospodě. Tehdy také lidé v celém kraji začali naříkat, že se jim v noci ztrácí obilí, šaty a mnoho dalších věcí. O zdejším rychtáři se vědělo, že je velmi bohatý a vlastní hodně zlata. Ten si na radu zdejších pantátů zamkl své zlato do skříňky a klíček od ní nosila jeho žena na krku. Ta spala při otevřeném okně a jednoho dne se jí klíček z krku v noci ztratil a všechno zlato bylo ráno ukradeno. Rychtářka si vzpomněla, že v noci viděla červené světlo, a tak začala z loupeže obviňovat skřítka. Její manžel se naštvál a vypravil se i s místními četníky do mlýna na skřítka počíhat. Po setmění opravdu viděli pobíhat červené světlo od zápraží k dřevníku. Když si světýlko lépe prohlédli, poznali, že nejde o skřítka, ale o mlynářku s dcerou, a tak se jich zeptali, jestli je mlynář doma. Ony odpověděly, že není. Rychtářovi a jeho společníkům to bylo divné, protože toho dne mlynář se synem z hospody již dávno odešli. Rozhodli se proto prohledat dřevník a nestačili se divit. Našli zde tolik věcí a někteří poznávali dokonce přímo své ztracené předměty. Po naléhání jim mlynářka všechno přiznala. Její manžel se synem chodili po nocích krást a skřítka si jen vymysleli, aby se lidé

⁸⁸ *Prezentace starých mapových děl z území Čech, Moravy a Slezska: II. vojenské mapování – Františkovo* [online]. Ústí nad Labem : Laboratoř geoinformatiky; Univerzita J.E. Purkyně, 2010 [cit. 2011-02-15]. Dostupné na WWW:
<http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=480&lang=cs&z_width=640&z_newwin=1&map_root=2vm&map_region=mo&map_list=W_7_II>.

báli do mlýna chodit. K ránu přišli oba zloději s plnými pytli zboží, a tak byli chyceni a odsouzeni. Mlynářka s dcerou nebyly schopné mlýn udržet, a tak od té doby chátrá a nyní jsou na tomto místě už jen zbytky stěn tehdejšího mlýna a rybník s názvem Skřítek. (Šacha 1990, s. 30 – 33)

Staviště

- potok
- Prameny: m.cz (Z), II. VM
- Původ PJ: Mohl být pojmenován podle staviště, kterým se zadržuje a pouští voda. Už v 19. století byl tento potok vyznačen na mapě jako „*Staviste Bach*“⁸⁹.

Staviště

- vodní nádrž
- Prameny: m.cz (Z), MSK – CPO
- Původ PJ: Ještě v 19. století byl na tomto místě pouze potok jménem „*Stawisste Bach*“ (viz výše). Název této vodní nádrže byl odvozen právě od tohoto vodního toku. V 50. letech zde byla vystavěna tato nádrž, která dříve sloužila jako zásobárna pitné vody⁹⁰.

Strž

- vodní nádrž
- Prameny: m.cz (Z), MSK – CPO
- Původ PJ: Na mapě z 19. století zaznamenán jako *Strczer Teich*⁹¹. Dříve byla rybníkem a jako nádrž s pitnou vodou byla vybudována v roce 1954. (Jurman 1998,

⁸⁹ *Prezentace starých mapových děl z území Čech, Moravy a Slezska: II. vojenské mapování – Františkovo* [online]. Ústí nad Labem : Laboratoř geoinformatiky; Univerzita J.E. Purkyně, 2010 [cit. 2011-01-29]. Dostupné na WWW:

<http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=480&lang=cs&z_width=640&z_newwin=1&map_root=2vm&map_region=mo&map_list=W_7_II>.

⁹⁰ *Povodí Vltavy* [online]. 2010 [cit. 2011-02-20]. VD Staviště. Dostupné na WWW: <<http://www.pvl.cz/download/staviste.pdf>>.

⁹¹ *Prezentace starých mapových děl z území Čech, Moravy a Slezska: II. vojenské mapování – Františkovo* [online]. Ústí nad Labem : Laboratoř geoinformatiky; Univerzita J.E. Purkyně, 2010 [cit. 2011-01-29]. Dostupné na WWW:

<http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=480&lang=cs&z_width=640&z_newwin=1&map_root=2vm&map_region=ce&map_list=O_11_IX>.

s. 11) Nachází se u obce Stržanov, takže podle tohoto místního jména vznikl její název.

- Varianta: *Stržanovská přehrada*⁹²

Stržanovský rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z)
- Původ PJ: Nachází se v obci Stržanov.

Stržský potok

- potok
- Prameny: m.cz (Z)
- Původ PJ: Zřejmě podle toho, že se tento potok vlévá do vodní nádrže Strž a pak z ní opět vytéká.

Stejskal

- rybník
- Prameny: m.cz (Z), II. VM
- Původ PJ: Tento název vznikl pravděpodobně podle zakladatele rybníku – pana Stejskala. A M. Kreps (1970, s. 121) skutečně uvádí, že v obci Budeč, která se nachází nedaleko rybníka, opravdu žil Josef Stejskal a vlastnil některé pozemky okolo obce, takže je možné, že zde nechal tento rybník vystavět. Byl zde i v 19. století, ale na mapě není napsán jeho název.

Stržený rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z)
- Původ PJ: Tento rybník byl při záplavách stržen a zničen. Když byl později opraven, dostal podle toho svoje nynější jméno. (Nenadál 2003, s. 35) I V. Šmilauer uvádí, že toto PJ vzniklo podle nějaké místní události (1963, s. 114).

Stříbrný rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z)

⁹² MANDYS, F. *Českomoravská vrchovina*. Praha : Olympia, 1986, s. 266.

- Původ PJ: Podle J. Davida (srov. J. Matúšová) nevznikla všechna pomístní jména s přívlastkem „stříbrný“ podle těžby drahého kovu. U hydronym bývá toto pojmenování motivováno spíše tím, že mají průzračnou vodu. (2002, s. 14) Tento výklad je podle mého názoru pravděpodobný, neboť v místech či blízkosti této vodní plochy se opravdu stříbro nikdy netěžilo. Na mapě povinných císařských otisků popsán jako „*Silber Teich*“⁹³.

Šabrava

- potok
- Prameny: m.cz (Z)
- Původ PJ: Podle J. Domaňského je sufix *-ava* typický pro slovanská hydronyma (2001, s. 56). Původ názvu tohoto vodního toku se však nepodařilo objasnit.

Šípků rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z)
- Původ PJ: Název vznikl podle nynějších majitelů: Jiří Šípek a Stanislava Šípková.⁹⁴

Škodův rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z)
- Původ PJ: Podle příjmení Škoda, nejspíš zakladatel nebo vlastník. Je velmi pravděpodobné, že ho založil majitel Hotelu Škoda, který stával na náměstí města Žďáru⁹⁵, avšak tuto informaci nemám potvrzenou. I Z. Vyhlídal se domnívá, že tato rodina byla pravděpodobným majitelem rybníku.

Šromův rybník

- rybník
-

⁹³ *Archivní mapy: Císařské povinné otisky stabilního katastru 1:2880* [online]. Praha : Zeměměřický úřad, 2006 [cit. 2010-12-20]. Dostupné na WWW: <http://archivnimapy.cuzk.cz/cio/data/cio/5993-1/5993-1-005_index.html>.

⁹⁴ *Nahlížení do katastru nemovitostí* [online]. Praha : Český úřad zeměměřický a katastrální, 2011. [cit. 2011-02-16]. Dostupné na WWW: <<http://nahlizeniidokn.cuzk.cz/MapaIdentifikace.aspx?&x=-645429&y=-1112999&maplayers=%208244EA23>>.

⁹⁵ FILKA, I. Město Žďár nad Sázavou na starých pohlednicích. 2. vydání. Žďár nad Sázavou : Klub filatelistů, 2008. Žďár nad Sázavou na starých pohlednicích, s. 44.

- Prameny: m.cz (Z)
- Původ PJ: Název vznikl podle příjmení majitele nebo zakladatele.

Štěrků rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z)
- Původ PJ: PJ bylo vytvořeno zřejmě podle příjmení Štěrka nebo Šterka.
- Varianty: *Štěrků rybník*⁹⁶

Švomův rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z)
- Původ PJ: Podle rodiny Švomovy, která rybník vlastní.⁹⁷

Ťápalův rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z)
- Původ PJ: Pan Kudrna tvrdí, že toto jméno nese rybník podle bývalého majitele pana Ťápala, sedláka z Vysokého, kterého znal osobně.

U Křiváku

- studánka
- Prameny: Žďárský průvodce⁹⁸
- Původ PJ: Nachází se u rybníka, kterému se lidově říká *Křivák* (viz heslo: „*Křivý rybník*“).

Váců rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z), II. VM

⁹⁶ *Mapy.cz : Základní mapový podklad* [online]. Praha : PLANstudio, 2010 [cit. 2011-01-29]. 1 mapa. Dostupné na WWW: <<http://mapy.cz/#mm=ZTfTcP@x=136635520@y=134044800@z=13>>.

⁹⁷ *Nahlížení do katastru nemovitostí* [online]. Praha : Český úřad zeměměřický a katastrální, 2011 [cit. 2011-02-16]. Dostupné na WWW: <<http://nahlizeniidokn.cuzk.cz/MapaIdentifikace.aspx?&x=-644354&y=-1117217&maplayers=%208244EA23>>

⁹⁸ *Žďárský průvodce.cz* [online]. 2011 [cit. 2011-02-13]. Voda ve žďárských studánkách. Dostupné na WWW: <<http://www.zdarskypruvodce.cz/dulezite-informace/voda-ve-zdarskych-studankach/>>.

- Původ PJ: Podle pana Göttlera z Vatína je pojmenován podle bývalých majitelů – rodina Váců. Rybník je i na mapě z 19. století, ale není zde napsáno jeho jméno.

Vápenice

- jezero
- Prameny: MSK
- Původ PJ: Na místě šachty k dobývání vápence. Vápenice označuje také „pec, v níž se pálí vápno“⁹⁹. Podle Pařízka (2000, s. 47) se zde opravdu doloval vápenec – mramor, ale kvůli prudkému přítoku vody do ložiska muselo být v r. 1904 dobývání zastaveno.

O tomto PJ koluje mnoho pověstí. Nejznámější je ale ta, která objasňuje to, jak se do jezera dostala voda. Vypráví o mladé komtese, dceři pána zámku, který stával nedaleko Vápenice (nejspíš dnešní Starý dvůr). Jmenovala se Bohunka a otec ji chtěl provdat za německého hraběte z Rakouska. Ten byl však starý a ošklivý, a tak z toho byla mladá žena nešťastná. Prosila opata žďárského kláštera, aby se u jejího otce přimluvil. Ten ale potřeboval pánovu přízeň, a tak jí poradil, že má otce poslechnout a modlit se k Bohu. Nešťastná komtesa utíkala do lesů, kde často potkávala myslivcova syna Petra, se kterým se do sebe zamilovali. Ten chtěl, aby s ním uprchla, ale ona neuposlechla, protože se příliš bála otcova hněvu. Když se chystala zasnubní hostina, Bohunka si oblékla zelené šaty, které ráda nosila kvůli Petrovi, a utekla do lesa, kde usedla na bílou skálu a začala plakat. Měli se zde sejít s Petrem, ale ten stále nepřicházel, a tak komtesin pláč neustával a jejími slzami se začala plnit hlubina pod ní. Když konečně přišel Bohunčin milý, našel ji už potápějící se a tak skočil za ní, aby ji objal navěky. I přes to, že se jejich těla snažili vylovit, nikdy se nenašla. A lidé, co v tomto jezírku plavali, tvrdí, že museli vylézt na břeh, protože se je nějaké hebké ruce snažily stáhnout do hlubiny. Voda v jezírku je krásně průhledná a nazelenalá jako byly Bohunčiny šaty, a tak nám ji navěky připomíná. (Šacha 1990, s. 9–11)

Vatínský potok

- potok

⁹⁹ HOSÁK, L.; ŠRÁMEK, R. *Místní jména na Moravě a ve Slezsku II*. Praha : Academia, 1980. Seznam místních jmen, s. 663.

- Prameny: m.cz (Z)
- Původ PJ: Pramení u vesnice jménem Vatín.

Vatínský rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (T), II. VM
- Původ PJ: Pojmenováno podle vesnice Vatín, která se nachází nedaleko. Je na mapě z 19. století, ale není zde nijak pojmenován.

Velké Dářko

- rybník
- Prameny: m.cz (Z), CPOSK
- Původ PJ: Je největším rybníkem na Žďársku, ale i na Českomoravské vrchovině. Podle S. Nenadála (2003, s.22 – 24) byl tento rybník vybudován Janem z Kunštátu na konci 15. století v místech původního močálu jménem *Darsko*, který nesl toto pojmenování snad proto, že byl darován žďárskému klášteru údajně Janem z Polné. Tomuto výkladu odpovídá i Holubův a Lyerův (1982, s.121) etymologický výklad slova *dar*, které je vytvořeno od slova *dáti* a toto slovo souvisí s latinským slovem *dare* (dát). Rous a David (2006, s. 24) oproti tomuto uvádí, že tento rybník vznikl pod názvem *Darsko* na místě původní osady jménem *Dar* nebo *Darov*. A to podle nich dokládá také to, že rybník nese tak atypický název (2006, s. 52). Zemek a Bartušek (1956, s. 179) uvádí, že kolem roku 1480 koupil les jménem *Dářko* Viktorin z Kunštátu. Ten nechal porost zde vykácet a postavil na tomto místě rybník. V 16. století se tomuto rybníku říkalo „*Dářsko*“¹⁰⁰. V 19. století byl tento rybník zaznamenán na mapě Císařských povinných otisků jako „*Gross Zdařko Teich*“¹⁰¹.
- Varianta: *Dářsko*¹⁰² - Podle F. Mandyse se tak tomuto rybníku říkalo do 2. světové války.

¹⁰⁰ ZEMEK, M.; VAŠÍČEK, J. *Vývoj železářství na Českomoravské vysočině*. Žďár nad Sázavou : Žďas, 1952, s. 12.

¹⁰¹ *Archivní mapy: Císařské povinné otisky stabilního katastru 1:2880* [online]. Praha : Zeměměřický úřad, 2006 [cit. 2010-12-20]. Dostupné na WWW: <http://archivnimapy.cuzk.cz/cio/data/cio/5993-1/5993-1-001_index.html>.

¹⁰² MANDYS, F. *Českomoravská vrchovina*. Praha : Olympia, 1986, s. 285.

Velké Hrázky

- rybník
- Prameny: m.cz (Z)
- Původ PJ: Rybník, který byl vystavěn k účelu pstruží líhně v 60. letech 20. století.¹⁰³ Slovo „hrázky“ je deminutivum ke hráz (Balhar; Jančák 1999, s. 294).

Velká Strana

- rybník
- Prameny: CPOSK
- Původ PJ: Není zde použito prosté apelativum „rybník“, ale substantivum strana, což by mohlo znamenat, že tento název vznikl podle nějakého „prostranství“¹⁰⁴, které se zde mohlo nacházet. J. Pleskalová uvádí, že se v jejím sběru pomístních jmen z Moravy a Slezska nachází tento název častěji (1992, s. 59). Podle Hosáka a Šrámka se toto označení používalo pro „části vsi ležící stranou návsí, nikoli však mimo vlastní ves“¹⁰⁵. Avšak je to pozoruhodné, protože v blízkosti tohoto rybníku se mi nepodařilo najít žádnou dříve existující obec. Nyní se u tohoto rybníku nachází zahrádkářská osada Grejdy¹⁰⁶. Ta zde ale ještě v 19. století, když už zde rybník existoval, nebyla. Vedle se také nachází menší vodní plocha nazvaná *Malá Strana* (viz heslo: „*Malá Strana*“).

Velký Hajátkův rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z)
- Původ PJ: Pojmenováno podle bývalého majitele rybníku – rodina Hajátkových. Tuto informaci potvrdil pan Göttler z vesnice Vatín, u níž se rybník nachází. Je to větší ze dvou rybníků stejného názvu.

¹⁰³ NENADÁL, S. Rybářství na Žďársku. Žďár nad Sázavou : Regionální muzeum ve Žďáře nad Sázavou a Město Žďár nad Sázavou, 2003, s. 83.

¹⁰⁴ HOLUB, J.; LYER, S. *Stručný etymologický slovník jazyka českého se zvláštním zřetelem ke slovíům kulturním a cizím*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1982, s. 453.

¹⁰⁵ HOSÁK, L.; ŠRÁMEK, R. *Místní jména na Moravě a ve Slezsku II*. Praha : Academia, 1980. Seznam místních jmen, s. 497–8.

¹⁰⁶ *Mapy.cz : Základní mapový podklad* [online]. Praha : PLANstudio, 2010 [cit. 2011-01-29]. 1 mapa. Dostupné na WWW: <<http://mapy.cz/#mm=ZTtTcP@x=136632768@y=134044736@z=15>>.

Velký krejdský rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z)
- Původ PJ: Název vznikl buď podle lesa a místa, které se nazývalo „w Kreydach“¹⁰⁷, nebo podle zahrádkářské osady *Grejdy*¹⁰⁸, která se zde nyní nachází. Zde tedy můžeme sledovat změnu k > g. Podle Jaromíra Brychty patří název *Krejdy* mezi „standardizované geografické názvosloví používané ve státních mapových dílech /.../ a název *Grejdy* více-méně zlidověl“¹⁰⁹. Pamětník Z. Vyhlídal tvrdí, že název *Grejdy* v dnešní podobě se začal užívat až po 2. světové válce.

Velký mělkovický rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z), CPOSK
- Původ PJ: Toto pomístní jméno odvozeno od jména nedaleké vesnice Mělkovice. V 19. století zaznamenán na mapě jako „*Mielkowsky Grosser Strudl*“¹¹⁰.

Velký Posměch

- rybník
- Prameny: m.cz (Z)
- Původ PJ: J. Pleskalová naznačuje, že pojmenování „posměch“ mohlo vzniknout podle nějakých místních pověr či událostí souvisejících s tímto objektem (1992, s. 97). Tento název mohl také vzniknout podle „vlastnosti rybníka nebo jeho vody, event. výnosu“¹¹¹. V 19. století se tento rybník jmenoval *Posmňech*¹¹².

¹⁰⁷ *Císařské otisky* [online]. Praha : Český úřad zeměměřičský a katastrální, 2006 [cit. 2010-11-17].
Archivní mapy. Dostupné na WWW: <http://archivnimapy.cuzk.cz/cio/data/ciom/3634-2/3634-2-007_index.html>.

¹⁰⁸ *Mapy.cz : Základní mapový podklad* [online]. Praha : PLANstudio, 2010 [cit. 2011-01-29]. 1 mapa.
Dostupné na WWW: <<http://mapy.cz/#mm=ZTtTcP@x=136632768@y=134044736@z=15>>.

¹⁰⁹ *Žďár nad Sázavou* [online]. 2010 [cit. 2011-02-26]. Odpovědi na otázky. Dostupné na WWW:
<<http://www.zdarns.cz/starosta/Odpoved.asp?S=28>>.

¹¹⁰ *Císařské otisky* [online]. Praha : Český úřad zeměměřičský a katastrální, 2006 [cit. 2010-11-17].
Archivní mapy. Dostupné na WWW: <http://archivnimapy.cuzk.cz/cio/data/ciom/3634-2/3634-2-004_index.html>.

¹¹¹ KÁLALOVÁ, D. Jména rybníků na Hlubocku. *ONOMASTICKÝ ZPRAVODAJ ČSAV*, 1987, ročník 28, č. 1, s. 78.

Velký Žďárský rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (T), CPOSK
- Původ PJ: Je to jeden z největších rybníků nacházejících se ve Žďáře nad Sázavou. Podle slov Z. Vyhlídala byla dříve jeho rozloha větší, ale v roce 1984 byl zkrácen kvůli stavbě nedaleké silnice. Na mapě z 19. století zaznamenán jako „*Grosse Saarer Teich*“¹¹³. Podle Nenadála byl založen v roce 1443 žďárským rychtářem Janouškem (2003, s. 19). Podle Z. Vyhlídala u něj dříve stával menší rybník, který nesl název *Dolní rybník (Dolňák)*. Ten byl ale v roce 1953 zasypán a dnes je na jeho místě hřiště.
- Lidově: *Horňák* – Zemek a Bartušek (1956, s. 189) tvrdí, že tento lidový název byl vytvořen podle toho, že se rybník nacházel u horní brány, která uzavírala vchod do města Žďáru.

Veselský rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z), II. VM
- Původ PJ: Nachází se v obci Nové Veselí. V 19. století označen jako „*Wesseller Teich*“¹¹⁴.
- Varianta: *Panský rybník*¹¹⁵

¹¹² *Císařské otisky* [online]. Praha : Český úřad zeměměřičský a katastrální, 2006 [cit. 2010-11-17]. Archivní mapy. Dostupné na WWW: <http://archivnimapy.cuzk.cz/cio/data/ciom/3634-2/3634-2-004_index.html>.

¹¹³ *Prezentace starých mapových děl z území Čech, Moravy a Slezska: II. vojenské mapování – Františkovo* [online]. Ústí nad Labem : Laboratoř geoinformatiky; Univerzita J.E. Purkyně, 2001 – 2010 [cit. 2011-01-29]. Dostupné na WWW:

<http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=480&lang=cs&z_width=640&z_newwin=1&map_root=2vm&map_region=mo&map_list=W_7_III>.

¹¹⁴ Tamtéž. Dostupné na WWW: <http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=330&lang=cs&z_width=700&z_newwin=1&map_root=2vm&map_region=mo&map_list=W_7_III>.

¹¹⁵ SKALNÍK, M. *Českomoravská vysočina: Žďárské vrchy*. Praha : Státní tělovýchovné nakladatelství, 1956, s. 60.

Vesibaurův rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z)
- Původ PJ: Název vznikl podle příjmení Vasibaur, popř. Vesibaur.
- Varianta: *Vasibaurův rybník*¹¹⁶

Vetelský potok

- potok
- Prameny: m.cz (Z)
- Původ PJ: Pramení v místech zaniklé vesnice Vetly (viz níže - heslo: les „Vetla“).

Volpiš

- rybník
- Prameny: m.cz (Z)
- Původ PJ: Podle M. Harvalíka mohlo toto PJ vzniknout ze jména osobního. Tato informace však nebyla potvrzena.

Voťoupalův rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z)
- Původ PJ: PJ vytvořeno zřejmě podle příjmení Voťoupal.

Zmeškalův rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z)
- Původ PJ: Název vznikl podle příjmení Zmeškal. Pan Zdeněk Kudrna znal majitele tohoto rybníku pana Zmeškala, který bydlel na samotě jménem Bartačky, u níž se rybník nachází.

Železný rybník

- rybník
- Prameny: m.cz (Z)

¹¹⁶ *Mapy.cz : Turistický mapový podklad* [online]. Vizovice : SHOCart, 2010 [cit. 2011-02-25]. 1 mapa. Dostupné na WWW: <<http://mapy.cz/#mm=TTtTcP@x=136541440@y=134002176@z=13>>.

- Původ PJ: Zřejmě podle železa, které se zpracovávalo v nedalekých hamrech. Podle Krepe byla od 17. do 19. století v obci Polnička, u níž se rybník nachází, v provozu jeden z největších železářských hutí na Žďársku (1970, s. 196–7, 201). M. Skalník uvádí, že *Železný rybník* patřil do soustavy hamerních rybníků (1956, s. 9) a byl založen ve středověku (s. 304).
- Varianta: *Železník*¹¹⁷

Žižka

- rybník
- Prameny: m.cz (Z)
- Původ PJ: Podle Jurmana je toto jméno odvozeno od toho, že zde bylo v roce 1424 husitské tábořiště. (1998, s. 126)

¹¹⁷ Lidová varianta názvu, podle pana Kudrny.

3.1.2 Rozdělení hydronym do významových skupin

K tomuto zařazení zkoumaných hydronym jsem použila terminologii z knihy *Pomístní jména v Čechách* od L. Olivové-Nezbedové a kolektivu.

Dalo by se říci, že velké množství vlastních jmen vod je ve Žďáře nad Sázavou a jeho okolí utvořené z vlastních jmen, a to převážně z osobních jmen - např. *Musilův rybník*, *Škodův rybník*, *Dolní Honzovský rybník*, *Frendlovský rybník* atd. Z uvedených příkladů můžeme vyvodit, že tato pomístní jména se skládají z „adjektivně individuálního posesiva“¹¹⁸ a substantiva „rybník“. To je způsobeno tím, že pomístní jména tohoto typu se vytvářela podle vlastníků či zakladatelů daných vodních ploch. Zvláštní případ pak tvoří rybníky pojmenované jednoslovně. U některých z nich se též předpokládá, že byly nazvány podle majitele (*Rejznarka*, *Siglovec*, *Puvák*, apod.), avšak tato skutečnost se zpravidla velmi těžce prokazuje, či se jí nepodaří doložit vůbec.

Hydronyma jsou ale také často tvořena ze jmen místních (např. *Radonínský rybník* – podle obce Radonín, *Hlinenský potok* – podle vesnice Hlinné, *Veselský rybník* – podle obce Nové Veselí, apod.). Někdy mohou být názvy odvozeny též přímo od jiných pomístních jmen (např. vodní nádrž *Staviště* – na jejím místě byl dříve pouze potok Staviště, *Stržský potok* – podle vodní nádrže Strž, u níž potok pramení, atd.).

Na Žďársku najdeme samozřejmě i pomístní jména utvořená z obecných jmen (apelativ). Tato hydronyma jsou ve zkoumané oblasti často pojmenována podle „charakteru vody a řečiště“¹¹⁹, a to např. podle velikosti (*Velká a Malá Strana*), tvaru (*Křivý rybník*), hloubky vody (*Hluboký rybník*), zbarvení vody (*Černý rybník*, *Stříbrný rybník*), povahy dna (*Kamenný rybník*), usazování nánosů (řeka *Sázava*) nebo fauny nacházející se v rybníce či v jeho blízkosti (*Pstružný rybník*, *Kačák*). Tato pojmenování jsou tedy zpravidla složena z prostého apelativa (*rybník*, *potok* apod.) a z adjektiva vyjadřujícího vlastnost daného hydronyma. Ve zkoumaném sběru můžeme ale nalézt i jednoslovné názvy tohoto typu (*Kachník* apod.).

Pomístní jména vod se mohla ale také tvořit podle „charakteru terénu, kterým voda protéká“¹²⁰ nebo kde se nachází. Zde můžeme jmenovat názvy všeobecné – např. podle lesa (*Lesní rybník*). Nejvíce těchto hydronym na Žďársku vzniklo ve spojení s nějakou

¹¹⁸ GREPL, M.; aj. Příruční mluvnice češtiny. Praha : Lidové noviny, 2003.

¹¹⁹ *Pomístní jména v Čechách*, s. 293.

¹²⁰ Tamtéž, s. 298.

lidskou činností (např. *vodní nádrž Pilská, Vápenice, Kamenný rybník* atd.). Tato pojmenování bychom mohli rozdělit do dvou skupin. Jako prvních bychom si mohli povšimnout pomístních jmen vzniklých v místech spjatých s nějakým místem, kde lidé provádějí nějakou konkrétní činnost – např. pilou (*vodní nádrž Pilská*), klášterem (rybník *Konvent, Převorovský rybník*), návší (*Návesník*), obcí (*Obecní rybník, rybník Vetla* – podle zaniklé obce *Vetla*), zámek (*Branský rybník* – podle brány, u níž se nachází a která vede do zámku) nebo líhni na ryby (*Velké a Malé Hrázky*). U této skupiny hydronym si musíme dávat pozor na to, že některé rybníky byly pojmenovány podle toho, kdo z nich měl výnos, a proto se nemusely nacházet na místech daných správních objektů. Pro vysvětlení hydronym tohoto druhu můžeme jmenovat např. výnosné rybníky patřící k faře (*Farský rybník*), gruntu (*Gruntovní rybník*) nebo dvoru (*Horní Dvůr*). Druhou a početnější skupinu zaujímají jména vod vzniklá podle těžby nebo zpracování nějaké suroviny v jejich blízkosti – např. kamene (*Kamenný rybník*), vápence (jezero *Vápenice*) nebo kovů (*Železný rybník, Hamerský rybník*).

3.1.3 Přípony použité v názvech hydronym

Jak si můžeme povšimnout výše, hydronyma tvořená z osobních jmen jsou nejčastěji tvořena odvozením od jmen mužského rodu. K tomuto základu je pak připojen sufix *-ův* (např. *Brožův rybník*). Ve výše uvedených příkladech však můžeme najít i zvláštnosti, kdy je k základu názvu přidána pouze koncovka *-ů*. Takto byl rybník podle mého názoru pojmenován z vlastnických důvodů, protože majitelé chtěli zřejmě poukázat na to, že vodní plocha patří celé rodině (např. *Bruknerů rybník* – podle *Bruknerovi*). Další přípona, která ve zkoumaném vzorku dat tvořila pomístní název se základem z osobního jména, je *-ovský* (např. *Dolní Honzovský rybník*). „V novější době se tímto způsobem pomístní jména netvoří /.../ Jak konstatoval už A. Profous, přípona *-ovský* vyjadřovala přivlastnění ve starších dobách.“¹²¹

Oproti tomu anoikonyma, která vznikla podle místních názvů, nebo apelativ, jsou nejčastěji utvořena přidáním sufixu *-ský* (popřípadě *-cký*) nebo *-ská* k základu slova, (např. *Matějovský rybník, Vlachovický potok, vodní nádrž Pilská*).

V několika případech se v tomto sběru vyskytuje také sufix *-ný* (např. *Kamenný rybník, Železný rybník*, apod.). Mezi těmito pomístními jmény můžeme najít, jak toponymická

¹²¹ *Pomístní jména v Čechách*, s. 66.

adjektiva (*Pařezný rybník*), „tj. adjektiva vytvořená teprve v souvislosti se vznikem toponym“¹²², tak i adjektiva vytvořená z apelativ (např. *Kamenný rybník*, *Železný rybník*, apod.). A podle P. Štěpána je někdy velmi obtížné určit přesné rozhraní mezi nimi (2003, s. 131). Dále Štěpán (s. 132-33) uvádí, že tvoření adjektiv s příponou *-ný* bylo nejhojnější v rané češtině, později tomuto sufixu začaly konkurovat přípony *-ní* a *-ový*, které se ve zkoumaném vzorku jmen také několikrát vyskytují (např. *Obecní rybník*, *Pstruhový rybník*).

U lidových variant pojmenování můžeme často sledovat tzv. univerbizaci, což je jev, při kterém dochází k „nahrazení původně dvojčlenného pojmenování pojmenováním jednočlenným, při němž do derivátu (částečně) vstupuje první část základu, druhá část je ve výsledné struktuře nahrazena slovtvorným morfem s širokým věcným významem“¹²³ (např. *Kamenný rybník* > *Kameňák*). Přičemž tato pojmenování se sufixem *-ák* nelze jednoznačně hodnotit jako spisovná, ani nespisovná. (Prošek 2005, s. 58–59) S. Kloferová uvádí, že anoikonyma vytvořená z osobního jména příponou *-ák* mohla vzniknout buď již jmenovanou univerbizací z dvouslovného názvu, nebo „přímou derivací od osobního jména“¹²⁴. U univerbizačních variant, či jiných, často nevyložených názvů vzniklých pravděpodobně z osobních jmen, můžeme ve zkoumaném vzorku najít ještě další sufixy, které se však ve zkoumaných hydronymech ze Žďárska vyskytují jen ve velmi malém množství (*-ák*, *-ík*, *-ka*, *-oun*, *-ovec*), a tak se jimi nebudeme podrobněji zabývat.

¹²² ŠTĚPÁN, P. Suffix *-ný* v pomístních jménech Čechách. *ACTA ONOMASTICA*, 2003, ročník 44, č. 1, s. 131.

¹²³ PROŠEK, M. O jednom typu univerbizovaných pojmenování míst na *-ák*. *NAŠE ŘEČ*, 2005, ročník 88, č.1, s. 57.

¹²⁴ KLOFEROVÁ, S. Pomístní jména odvozená od osobních jmen v kontextu onomastickém a dialektologickém – na materiálu Slovníku pomístních jmen na Moravě a ve Slezsku. *ACTA ONOMASTICA*, 2010, ročník 51, č. 1, s. 127.

3.2 Oronyma

Oronyma jsou „vlastní jména tvarů vertikální členitosti povrchu zemského i mořského dna, tj. jména ortografických celků, pohoří, vrchovin, hornatin, pahorkatin, hřbetů, jednotlivých hor, kopců, skal, úbočních a údolních tvarů, údolí, dolin, brázd, sníženin, průsmyků, sedel, propastí, roklí, nížin, rovin, plošin, tabulí, pánví, atd.“¹²⁵ Na Žďársku můžeme najít mnoho kopců a několik hor či skal. Tato oblast je součástí Českomoravské vrchoviny a také Žďárských vrchů, takže je zde velmi členitý terén. Z toho tedy vyplývá, že v tomto sběru se vyskytují převážně hornaté objekty.

3.2.1 Abecední seznam oronym

Adamův kopec

- kopec
- Prameny: m.cz (T)
- Původ PJ: Podle osobního jména Adam. Podle M. Knappové považujeme taková osobní jména, která nejsou přímo označena za křestní jména, za příjmení, což zřejmě platí i v tomto případě (Knappová 1995, s. 204–205).

Břenkův kopec

- kopec
- Prameny: TM ŽV 1998
- Původ PJ: PJ vzniklo z příjmení Břenek či Břeněk (Moldanová 1983, s. 47) nebo může jít o domácký tvar rodného jména Břetislav (Kopečný 1991, s. 65). Tento kopec se nachází ve vesnici Mělkovice a podle pana Kudrny nese kopec jméno mělkovického rychtáře pana Břenka.

Čápův vrch

- kopec
- Prameny: m.cz (T)
- Původ PJ: Toto PJ mohlo vzniknout podle příjmení Čáp (Moldanová 1983, s. 52). Podle A. Profouse se pojmenování Čáp používalo jako obrazné pojmenování pro

¹²⁵ *Pomístní jména v Čechách*, s. 15.

hrad, protože „hrad strměl na skále, jako by nad ní stál obrovský čáp“¹²⁶. Tento výklad je však méně pravděpodobný, protože na tomto kopci žádný hrad nestojí.

Černý les

- kopec
- Prameny: m.cz (T)
- Původ PJ: Tento vrch je nazván podle lesa, který nese stejný název. (viz heslo: les „Černý les“) Jak uvádí J. Malenínská, „k původnímu významu slova „hora“ ve staré češtině záhy přistupuje i význam „les“ (za stara byly všechny hory, lidem přístupné, pokryty lesem)“¹²⁷. To je tedy zřejmě vysvětlení motivace tohoto pojmenování.

Českomoravská vrchovina

- vrchovina
- Prameny: m.cz (T)
- Původ PJ: Jde o území rozprostírající se na území Čech i Moravy. Podle V. Šmilauera (1960, s. 116) má tato oblast čtvercový tvar, který můžeme vymezit zhruba body: Vysoké Mýto-Letovice-Znojmo-N. Bystřice-Soběslav-Kostelec n. Č. l.-Velké Meziříčí. Podle Davida a Rouse je *Českomoravská vrchovina* horopisný název a tato oblast se člen ještě na několik menších celků: Hornosázavská pahorkatina, Křemešnická vrchovina, Železné hory (2006, s. 136). Kdysi se tomuto útvaru říkalo také: „krabatina, planina, povýšenina, stupňovina, vypnulina“¹²⁸. Podle Davida a Rouse se tento název poprvé objevil v roce 1836 u historiografa Řehoře Wolného a tehdy zněl „*Mährisch-Böhmisch Gebirge*“ (2006, s. 136).
- Varianty:
- *Vysočina*¹²⁹- Podle Davida a Rouse jde o tradiční, lidový, běžný název používaný pro území, které se rozprostírá přibližně v oblasti dnešního kraje Vysočina. (2006, s. 136)

¹²⁶ PROFOUS, A. *Místní jména v Čechách : Díl I.*. Praha : Nakladatelství Československé akademie věd, 1954, s. 298.

¹²⁷ *Pomístní jména v Čechách*, s. 245.

¹²⁸ DAVID, J.; ROUS, P. *Neviditelní svědkové minulosti : místní a pomístní jména na Vysočině*. Praha : Nakladatelství Academia, 2006, s. 136.

¹²⁹ MANDYS, F. *Českomoravská vrchovina*. Praha : Olympia, 1986, s. 7.

- *Českomoravská vysočina*¹³⁰ - Podle V. Šmilauera (1960, s. 115) byl tento název dříve ustálený a hojněji používaný, ale kvůli jeho z hlediska geografické terminologie chybného názvu se zavedl název nový a přesnější. F. Mandys (1986, s. 10) uvádí, že tento název se oficiálně používal do r. 1955, poté už se říká této oblasti *Českomoravská vrchovina*.

Český kopeček

- kopec
- Prameny: m.cz (T), II. VM
- Původ PJ: Toto PJ „napovídá, kudy vedla bývalá zemská hranice“¹³¹.
- Varianta: *Dostalu kopec*¹³²

Hamerský kopec

- kopec
- Prameny: m.cz (T)
- Původ PJ: Nachází se u obce Hamry nad Sázavou.

Holý kopec

- kopec
- Prameny: TM ŽV 1998
- Původ PJ: Podle pana Kudrny se zde sice nyní nachází les, ale dříve býval tento vrch opravdu holý, takže název vznikl podle této specifické vlastnosti kopce.

Kamenný vrch

- kopec
- Prameny: m.cz (T), II. VM

¹³⁰ ŠMILAUER, V. *Osídlení Čech ve světle místních jmen*. Praha : Nakladatelství Československé akademie věd, 1960, s. 115.

¹³¹ JURMAN, H. *Žďársko : Turisticko-vlastivědný průvodce obcemi a jejich okolím*. Tišnov : SURSUM, 1998, s. 108.

¹³² *Prezentace starých mapových děl z území Čech, Moravy a Slezska: II. vojenské mapování – Františkovo* [online]. Ústí nad Labem : Laboratoř geoinformatiky; Univerzita J.E. Purkyně, 2010 [cit. 2011-01-31]. Dostupné na WWW:

<http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=330&lang=cs&z_width=700&z_newwin=1&map_root=2vm&map_region=mo&map_list=W_7_II>.

- Původ PJ: Motivem pro pojmenování tohoto oronyma mohlo být „složení půdy“¹³³ na tomto místě – tedy kameny či kamení. Tento výklad je velmi pravděpodobný, neboť v blízkosti se nachází kamenolom (viz heslo: „*Kamenný rybník (u Polničky)*“). Na mapě z 19. stol. je pod názvem „*Steinhübl*“¹³⁴.
- Varianta: *Štanýbl*¹³⁵ (lidově)

Kopeček

- kopec
- Prameny: m.cz (T)
- Původ PJ: Jedná se o deminutivum ke slovu „kopec“ (Malenínská 1995, s. 265). Na mapě 2. vojenského mapování je zaznamenán jako „*Butsch Berg*“¹³⁶.

Křib

- kopec
- Prameny: m.cz (T)
- Původ PJ: Oronymum křib je nářeční forma slova „kopec“ či „vrch“ (Malenínská 1995, s. 266).

Lhotka

- kopec
- Prameny: m.cz (T)
- Původ PJ: Nachází se u obce jménem Lhotka. Na mapě z 19. století zaznamenán jako „*Lhotka Berg*“¹³⁷.

¹³³ *Pomístní jména v Čechách*, s. 274.

¹³⁴ *Prezentace starých mapových děl z území Čech, Moravy a Slezska: II. vojenské mapování – Františkovo* [online]. Ústí nad Labem : Laboratoř geoinformatiky; Univerzita J.E. Purkyně, 2010 [cit. 2011-01-31]. Dostupné na WWW: <http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=330&lang=cs&z_width=700&z_newwin=1&map_root=2vm&map_region=ce&map_list=O_11_IX>.

¹³⁵ PAVLÍČEK, J.; ŘEHOŘ, M.; aj. Dějiny obce Polnička. Polnička : Obecní úřad, 2002, s. 125.

¹³⁶ *Prezentace starých mapových děl z území Čech, Moravy a Slezska: II. vojenské mapování – Františkovo* [online]. Ústí nad Labem : Laboratoř geoinformatiky; Univerzita J.E. Purkyně, 2010 [cit. 2011-01-31]. Dostupné na WWW: <http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=330&lang=cs&z_width=700&z_newwin=1&map_root=2vm&map_region=mo&map_list=W_7_III>.

Markův kopec

- kopec
- Prameny: TM ŽV 1998
- Původ PJ: Pojmenováno podle osobního jména Marek.
- Varianta: *Stržanovák*¹³⁸, *Stržanovský kopec* – Z. Vyhlídal nikdy jiný název než tento neslyšel, pravděpodobně je tedy rozšířenější než pojmenování oficiální.

Na kopci

- kopec
- Prameny: TM ŽV 1998
- Původ PJ: V tomto případě by mohlo jít o to, že lidé pojmenovali pouze určitou část tohoto kopce (tedy jeho vrchol) a toto PJ se pak jako oficiální pojmenování rozšířilo na celý kopec (Šmilauer 1963, s. 160).

Na lazech

- kopec
- Prameny: TM ŽV 1998
- Původ PJ: Slovo „laz“ znamená nářečně paseku (Holub; Lyrer 1982, s. 283), což naznačuje, že toto PJ bylo pojmenováno podle paseky, jež se zde nachází. Použité slovo „laz“ mohlo být také motivováno přímo technikou kultivace lesů, která se používala především na východní Moravě a ve Slezsku (Lutterer; Majtán; Šrámek 1982, s. 353)

Pahýbl

- kopec
- Prameny: TM ŽV 1998
- Původ PJ: Podle M. Harvalíka mohlo toto pojmenování vzniknout z německého *hügel* (kopec) a pak mohl být název počestěný a byla k tomu přidána předpona *pa-*.

¹³⁷ *Prezentace starých mapových děl z území Čech, Moravy a Slezska: II. vojenské mapování – Františkovo* [online]. Ústí nad Labem : Laboratoř geoinformatiky; Univerzita J.E. Purkyně, 2010 [cit. 2011-02-02]. Dostupné na WWW:

<http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=330&lang=cs&z_width=700&z_newwin=1&map_root=2vm&map_region=mo&map_list=W_7_II>.

¹³⁸ KOSINKA, J. *Kosinkova žďárská kronika*. Žďár nad Sázavou : UNIPRESS, 2007, s. 57.

Peperek

- hora
- Prameny: m.cz (T)
- Původ PJ: Podle J. Malenínské (1995, s. 281) vzniklo toto PJ z německého slova *Bergwerk*, což znamená důl nebo doly. Dříve se zde dolovalo stříbro (Jurman 1998, s. 38), takže je název patrně odvozen od toho. Slovo *berg* může také znamenat „vrcholový skalní útvar s omezeným rozhledem“¹³⁹. Tento výklad je také možný, neboť tato hora je porostlá lesem a může zde tak být omezený výhled do okolní krajiny. Na mapě 2. vojenského mapování je toto PJ zaznamenáno jako „*Beberek*“¹⁴⁰.

Rozštípená skála

- skála
- Prameny: m.cz (T)
- Původ PJ: Tento název dostala podle svého tvaru (Malenínská 1995, s. 273). Podle Jurmana byla totiž tato skála roztržena. Odhaduje se, že se to mohlo stát při zemětřesení v roce 1328 (1998, s. 38).
- Varianta: *Rozštěpka* – Podle Z. Vyhlídala, lidově.

Salvator

- kopec
- Prameny: m.cz (T), II. VM
- Původ PJ: Na mapě z 19. století je toto místo označeno jako „*St. Salvator*“¹⁴¹. O tomto místě se traduje pověst. Vypráví o době, kdy do žďárského kláštera přišel slavný italský malíř Giona i s dalšími italskými řemeslníky. Paolině, ženě jednoho z

¹³⁹ JURMAN, H. *Žďársko : Turisticko-vlastivědný průvodce obcemi a jejich okolím*. Tišnov : SURSUM, 1998, s. 37.

¹⁴⁰ *Prezentace starých mapových děl z území Čech, Moravy a Slezska: II. vojenské mapování – Františkovo* [online]. Ústí nad Labem : Laboratoř geoinformatiky; Univerzita J.E. Purkyně, 2010 [cit. 2011-02-02]. Dostupné na WWW: <http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=330&lang=cs&z_width=700&z_newwin=1&map_root=2vm&map_region=mo&map_list=W_7_III>.

¹⁴¹ Tamtéž. Dostupné na WWW: <http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=480&lang=cs&z_width=640&z_newwin=1&map_root=2vm&map_region=mo&map_list=W_7_III>.

Italů, se narodilo krásné černoooké dítě. Hned po porodu se mladá Italka hnala do práce, a když to viděly žďárské ženy, hned jí varovali, že by se měla ještě do šesti neděl od porodu šetřit a neměla by vycházet po klekání z domu, protože jinak by jí mohly ovládnout pekelné mocnosti. Žena ale zdejší jazykem moc nerozuměla a nevěděla, co je to peklo, tak si z jejich varování nic nedělala. Zanedlouho se vypravila k řece Sázavě prát prádlo, ale bylo již po klekání. Uprostřed praní se rozhořela hladina, Paolině se zjevil čert a odnesl ji. Letěli nad městem, hamry a Vápenicí, kde ještě dělníci dolovali vápno. Mladá Italka byla velmi vyděšená, ale najednou si vzpomněla na Sedmibolestnou Pannu, která se nachází v klášterním kostele. A ta jako by jí upozornila, že má na krku obrázek sv. Salvatora, který ji může zachránit. Paolina proto obrázek uchopila a najednou ji čert pustil a ona se začala snášet dolů, až skončila na vrcholku jednoho smrku. Začala proto brečet a volat o pomoc, až ji vysvobodil jeden z vápeníků. Tento strom byl potom vysvěcen a slavný italský malíř namaloval obrázek zkrváceného Salvatora, jakého měla Paolina na amoletu, a tento portrét byl pak připevněn na onen smrk. Každým rokem sem pak chodilo procesí na svátek onoho svatého. Dodnes zde můžeme obrázek sv. Salvatora s klekátkem nalézt. (Šacha 1990, s. 28–30) A kopec, který se v tomto lese nachází, dostal jméno světce také.

Shnilý kopec

- kopec
- Prameny: m.cz (T), II. VM
- Původ PJ: Podle M. Harvalíka mohlo jít o místo, kde bývala skládka. Tento kopec se nachází v lese, takže se domnívám, že jedna z možných variant, proč se tak toto místo nazývá, je, že zde byl ztrouchnivělý les. Na mapě 2. vojenského mapování zaznamenán jako „*Faule Berg*“¹⁴².

Skalice

- kopec
-

¹⁴² *Prezentace starých mapových děl z území Čech, Moravy a Slezska: II. vojenské mapování – Františkovo* [online]. Ústí nad Labem : Laboratoř geoinformatiky; Univerzita J.E. Purkyně, 2010 [cit. 2011-02-02]. Dostupné na WWW: http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=330&lang=cs&z_width=700&z_newwin=1&map_root=2vm&map_region=ce&map_list=O_11_IX.

- Prameny: m.cz (T), TM ŽV 1998
- Původ PJ: Podle turistické mapy se zde nachází skalní útvary, takže název je odvozen pravděpodobně právě od toho – tedy od apelativa „skála“ (Malenínská 1995, s. 267). „V tomto případě jde o deminutivum ke slovu *skála*.“¹⁴³ Ke slovnímu základu *skal* je zde přidán sufix *-ice*. U tohoto PJ jde tedy o to, že se „obecná jména stávají vlastními zeměpisnými“¹⁴⁴. Podle pověsti zde stával hrad loupeživých rytířů (Šacha 1990, s. 73).
- Varianta: *Sklenký vrch*¹⁴⁵ - Je u vesnice Sklené.

Strážná

- kopec
- Prameny: TM ŽV 1998
- Původ PJ: Pojmenováno nejspíš podle toho, že zde vesnice Nové Veselí, u které se nachází, držela v dřívějších dobách stráž. Mohlo by také jít o místo, které bylo přiděleno „obecnímu strážníkovi a bubeníkovi, ponocnému nebo hlídači polí, sadů a lesů – homaři“¹⁴⁶. A. Sedláček tento výklad také potvrzuje (1920, s. 15, 25-32) u mnoha různých podobných variant tohoto PJ (např. *Stráž*, *Strážný*, *Strážín*, apod.).

Světka

- kopec
- Prameny: m.cz (T)
- Původ PJ: Tento kopec mohl sloužit k náboženským účelům. V jeho blízkosti se totiž nachází poměrně velké množství různých křížů. Toto PJ tedy mohlo být odvozeno od slova „světec“ přidáním sufixu *-ka*. Toto oronymum mohlo být také odvozeno od slova „svět“, které vzniklo ze slova „svítiti“¹⁴⁷.

¹⁴³ HOSÁK, L.; ŠRÁMEK, R. *Místní jména na Moravě a ve Slezsku II*. Praha : Academia, 1980. Seznam místních jmen, s. 444.

¹⁴⁴ ŠMILAUER, V. *Úvod do toponomastiky*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1963, s. 166.

¹⁴⁵ Klub českých turistů, aj. *Žďárské vrchy: Turistická mapa*. 2. vydání. Mělník : Rohlík a syn, 1998. 1 mapa.

¹⁴⁶ KOLAŘÍK, J. Odras starých majetkových vztahů v pomístních jménech na Luhačovicku. *ACTA ONOMASTICA*, 2008, ročník 49, č. 1, s. 191.

¹⁴⁷ HOLUB, J.; LYER, S. *Stručný etymologický slovník jazyka českého se zvláštním zřetelem ke slovům kulturním a cizím*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1982, s. 460.

Štěnice

- kopec
- Prameny: m.cz (T)
- Původ PJ: Slovo „štěnice“ bylo odvozeno od slova „stěna“¹⁴⁸. V místech tohoto PJ „se nachází lom“¹⁴⁹. Slovo „štěnice“ obecně značí „druh bodavého hmyzu sajícího krev teplokrevných živočichů“¹⁵⁰, ale nedá se příliš předpokládat, že by byl název odvozen právě takto. Podle J. Domaňského mohl slovní základ „stěn“ vzniknout z praslovanského „stěn“, což znamená stín (2001, s. 57). Dnes se na tomto místě nachází i stejnojmenný les (viz níže – heslo: *les „Štěnice“*) a hájenka.
- Varianta: *Štenice*

Vápenice

- kopec
- Prameny: m.cz (T)
- Původ PJ: Toto PJ souvisí s „těžbou a zpracováním nerostů“¹⁵¹ – tedy vápencem, který se zde doloval (viz heslo: jezero „Vápenice“).

Vejdoch

- kopec
- Prameny: m.cz (T), II. VM
- Původ PJ: Podle M. Harvalíka může jít o PJ, které vzniklo z nějakého jména osobního. Tuto skutečnost se však nepodařilo prokázat. Na mapě z 19. století zaznamenáno jako „*Wedoch Berg*“¹⁵².

¹⁴⁸ HOLUB, J.; LYER, S. *Stručný etymologický slovník jazyka českého se zvláštním zřetelem ke slovům kulturním a cizím*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1982, s. 472.

¹⁴⁹ *Hamry nad Sázavou* [online]. 2010 [cit. 2011-02-26]. Hamerský vycházkový okruh. Dostupné na WWW: <<http://www.zdarns.cz/starosta/Odpoved.asp?S=28>>.

¹⁵⁰ BALHAR, J.; JANČÁK, P.; aj.: *Český jazykový atlas 2*. Praha : Academia, 1997, s. 162.

¹⁵¹ *Pomístní jména v Čechách*, s. 279.

¹⁵² *Prezentace starých mapových děl z území Čech, Moravy a Slezska: II. vojenské mapování – Františkovo* [online]. Ústí nad Labem : Laboratoř geoinformatiky; Univerzita J.E. Purkyně, 2010 [cit. 2011-15-02]. Dostupné na WWW: <http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=330&lang=cs&z_width=700&z_newwin=1&map_root=2vm&map_region=mo&map_list=W_7_II>.

Vrchy

- kopec
- Prameny: m.cz (T), II. VM
- Původ PJ: Jde o „nederivovaný přímý název apelativního původu, který neobsahuje slovtvorné prostředky se specifickým příznakem místa“¹⁵³. A toto PJ je jedinečné v tom, že je pojmenováno apelativem v plurálu. Na mapě 2. vojenského mapování zaznamenán jako „*Welij Wrch*“¹⁵⁴.

Zadní pole

- kopec
- Prameny: TM ŽV 1998
- Původ PJ: Pojmenování motivováno zřejmě polohou daného pozemku (Šmilauer 1963, s.112).

Zelená hora

- hora
- Prameny: m.cz (T)
- Původ PJ: Původně tento kopec nesl název *Černý les* nebo také *Strmá hora*. V letech 1720 – 22 zde však zahájil žďárský opat Václav Vejmluva stavbu poutního kostela sv. Jana Nepomuckého. Hora byla tak přejmenována podle kláštera, ležícího v západních Čechách, u něhož se nachází rodiště sv. Jana Nepomuckého, město Nepomuk. (David; Rous 2006, s. 38). Jde teda o tzv. „honorifikační jméno“¹⁵⁵. Pojmenování západočeské Zelené hory mohlo být motivováno zabarvením tohoto místa (Malenínská 1995, s. 273).

¹⁵³ *Pomístní jména v Čechách*, s. 282 – 3.

¹⁵⁴ *Prezentace starých mapových děl z území Čech, Moravy a Slezska: II. vojenské mapování – Františkovo* [online]. Ústí nad Labem : Laboratoř geoinformatiky; Univerzita J.E. Purkyně, 2010 [cit. 2011-02-02]. Dostupné na WWW:
<http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=330&lang=cs&z_width=700&z_newwin=1&map_root=2vm&map_region=mo&map_list=W_7_II>.

¹⁵⁵ DAVID, J.; ROUS, P. Neviditelní svědkové minulosti : místní a pomístní jména na Vysočině. Praha : Nakladatelství Academia, 2006. Heslová část, s. 103.

- Varianty: *St. Johann*¹⁵⁶, *Černý les*, *Strmá hora* (David; Rous 2006, s. 38)

Zíkov

- kopec
- Prameny: TM ŽV 1998
- Původ PJ: Podle M. Harvalíka byl tento kopec pravděpodobně pojmenován podle osobního jména, avšak původ tohoto názvu se nepodařilo objasnit.

Zlatá horka

- kopec
- Prameny: m.cz (T)
- Původ PJ: Slovo horka je odvozenina od „oronymického apelativa *hora*“¹⁵⁷, což potvrzuje i V. Šmilauer (1960, s. 279). Podle J. Malenínské (1995, s. 273) mohl být přívlastek „zlatá“ tohoto PJ vytvořen podle zabarvení daného objektu nebo podle složení půdy na tomto místě. J. David (2002, s. 12) naznačuje, že výklad tohoto PJ nemusí být tak jednoznačný. Pokud jde o význam slova „horka“ jako malé hory, pak to znamená, že jde o „pozemek porostlý lesem, nebo místo, kde se kutá.“ Jako další možnost uvádí David lidový výklad apelativa „horka“, jenž si lidé spojují s významy horký či horko. Tento název může být však dán i polohou kopce, např. podle slunečné polohy. Je tedy velmi těžké říci, jaký byl důvod vzniku tohoto pojmenování. Ale přikláněla bych se spíše k prvním dvěma významům, které uvádí J. David. I pan Kudrna tvrdí, že se zde žádné zlato nedolovalo, ale kopec je obrácen na jižní stranu, a je tedy slunečný.

Žákova hora

- hora
- Prameny: m.cz (T)
- Původ PJ: Toto zeměpisné jméno bylo pravděpodobně odvozeno od apelativa „žák“. Podle pověsti mohlo být pojmenováno podle středověkých žáků (studentů),

¹⁵⁶ *Prezentace starých mapových děl z území Čech, Moravy a Slezska: II. vojenské mapování – Františkovo* [online]. Ústí nad Labem : Laboratoř geoinformatiky; Univerzita J.E. Purkyně, 2010 [cit. 2011-02-02]. Dostupné na WWW:

<http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=330&lang=cs&z_width=700&z_newwin=1&map_root=2vm&map_region=mo&map_list=W_7_III>.

¹⁵⁷ *Pomístní jména v Čechách*, s. 264.

kteří sem na jedno tajné místo chodívali hrát kuželky. Tyto kuželky i koule k jejich porážce byly zlaté a koncem středověku zmizely. Měly se prý propadnout do nitra hory, která ukrývá i další poklady. (Hulpach 2005, s. 71) Jiná verze této pověsti vypráví o tom, jak do tohoto kraje přicházejí tři mladí studenti a chtějí se dostat na horu, která se tyčí nad vesnicí Cikháj. Lidé se jim za to ale posmívají. Oni se však nenechají odradit a na vrch vylezou. Na vrcholu kopce se jim zjeví srna a najednou se octnou v jeskyni, kde je prostřeno pro tři. Nacházejí se tu i kuželky. Mládenci tedy jídlo sní a zahrají si i připravenou hru. Ráno se probudí, ale jeskyni už nevidí. Když to vypráví cikhájským lidem, ti jim tuto jejich příhodu nevěří. Mládenci se proto vydají opět na horu spolu s Žákem, místním břídilem. Když se jeskyně otevře, hrají zde opět kuželky. Další den se rozhodnou i vesničané, že na horu vystoupí. Cestou potkávají vyděšeného tovaryše, jenž byl svědkem toho, jak zůstal Žák zavřen v hoře. Podle této pověsti by se tedy toto oronymum mělo jmenovat podle osobního jména Žák (Urbanová 1995, s. 79 -83). Podle A. Sedláčka (1920, s. 122) jsou varianty názvu *Mons Klerici* a *Schulerperch* doloženy už ve 14. století.

- Varianty: *Žákovice*, *Mons Clericus* (Jurman, 1998, s. 146), *Schuletrperch*¹⁵⁸

Žďárské vrchy

- Prameny: m.cz (T)
- Původ PJ: Podle Skalníka (1956, s. 6) je to nejvyšší část *Českomoravské vysočiny*. Tento název poprvé použil dvorní rada při horní dvorské komoře Jan Tadeáš Peithner z Lichtenfelsu. Před tím se této oblasti říkalo *Žďárské hory*. Tento název se odvozoval od Zámku Žďáru, který se nachází u moravských hranic. V dřívějších dobách se také používal název *Staré hory* (*Die Alter Berge*). Podle Davida a Rouse (2006, s. 136) se tímto názvem označovaly ale i doly, takže toto jméno by mohlo vycházet i z této varianty.

¹⁵⁸ SEDLÁČEK, A. Snůška starých jmen, jak se nazývaly v Čechách řeky, potoky, hory a lesy. Praha : Česká akademie věd a umění, 1920, s.122.

3.2.2 Rozdělení oronym do významových skupin

Terminologii pro tuto kapitolu jsem čerpala z knihy *Pomístní jména v Čechách*¹⁵⁹.

Některá ze zkoumaných oronym byla vytvořena podle obecných vztahů a vlastností těchto míst, a to např. podle barvy (*Zlatá horka*) nebo tvaru (*Rozštípená skála*). Můžeme zde najít i jména kopců odvozená od různých vlastností země na daném místě, např. podle jejího složení (*Kamenný vrch*). Dále se zde vyskytují také oronyma vytvořená z osobních jmen (*Adamův kopec, Břenkův kopec, Žákova hora*), ale také křestních jmen cizího původu, či jmen světců (*Salvator*). Pomístní jména tohoto typu mohou vyjadřovat např. majetkové a právní poměry, nebo vznikla z jiného důvodu (např. jako vzpomínka na nějakého jedince či událost spojenou s nějakou osobou). Mezi další oronyma zastoupená v tomto sběru můžeme zařadit pomístní jména vytvořená podle konkrétní lidské práce či činnosti, a to nejčastěji podle těžby a zpracování nerostů (*Vápenice*). Názvy kopců a jiných tvarů vertikální členitosti zemského povrchu mohou být odvozeny také od lidských děl, vlastních jmen různých lokalit, především již existujících obcí. Pomístní jména tohoto druhu mohou být přejata buď přímo – odvozením (např. *Lhotka*), anebo častěji vytvořením adjektiva z původního místního jména, které je spojeno s „oronymickým apelativem“¹⁶⁰ (např. *Hamerský kopec*).

Na Žďársku se též vyskytují pomístní jména, která vyjadřují absenci porostu na místě, kde se geografický útvar nachází (*Holý kopec*) nebo připomínají dávný strážný systém obce (Strážná). Ve zkoumaném sběru jsem našla i pomístní jméno cizího původu – z němčiny (*Bergwerk* > *Peperek*).

Podstatnou část zkoumaných oronym tvoří také anoikonyma odvozená od slov apelativního topografického původu (*Vrchy, Kopeček*), popřípadě jejich různé nářeční formy (*Křib*).

Ve vzorku pomístních jmen ze Žďárska existuje však i skupina oronym, která nejde zařadit do žádné z výše jmenovaných skupin. U těch se mi i z tohoto důvodu nepodařilo zjistit jejich původ (*Vejdoch, Pahýbl*).

¹⁵⁹ OLIVOVÁ-NEZBEDOVÁ, L.; KNAPPOVÁ, M.; MALENÍNSKÁ, J.; MATUŠOVÁ, J. *Pomístní jména v Čechách*. Praha : Academia, 1995.

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 280.

3.2.3 Slovo tvorná analýza oronym na Žďársku

V této kapitole se snažím odhalit nejzákladnější slovo tvorné jevy nalezené ve zkoumaném vzorku oronym.¹⁶¹

Největší část jmen tvarů vertikálního členění na Žďársku tvoří názvy vyjádřené přímo. Ty pojmenovávají rovnou daný objekt a v mém sběru je jich největší skupina. Z pomístních jmen patřících do této skupiny můžeme jmenovat např. *Kříb*, *Vrchy*, *Adamův kopec*. Tuto skupinu můžeme dále rozdělit na jednoslovná pojmenování (s výjimkou složených názvů) např. *Skalice* - a víceslovné názvy, např. *Hamerský kopec* aj..

Jednočlenné názvy pak můžeme dále členit podle toho, zda jsou odvozené, nebo ne. Nederivovaná jsou taková oronyma, která „neobsahují slovo tvorné prostředky (předpony, přípony) se specifickým příznakem místa“¹⁶². Sem můžeme zařadit obecné názvy z místopisu - např. *Vrchy*. Větší část mého sběru tvoří ale názvy odvozené, které obsahují různé slovo tvorné prostředky, jimiž je vyjádřena charakteristika místa (*Štěnice*, *Strážná*, apod.). Všechna taková oronyma obsažená ve zkoumaném sběru jsou vytvořena pomocí přípony. Mezi sufixy, vyskytující se v jednočlenných jménech kopců na Žďársku, můžeme jmenovat přípony *-ice* (*Vápenice*, *Skalice*), *-ná* (*Strážná*) a *-ka* (*Světka*).

Velkou část tohoto vzorku dat tvořily také názvy složené z více slov. Taková pojmenování můžeme rozdělit podle toho, zda jsou jednotlivé složky (slova) víceslovných jmen ve shodě či nikoli. Pokud jsou kongruentní, pak se zpravidla skládají z přídavného jména vyjadřujícího nějakou vlastnost (*Zelená*) či vztah (*Žákova*) a substantiva (*vrch*, *hora*), kterým je nejčastěji nějaký topografický termín. U adjektiv těchto typů oronym se nejčastěji vyskytovaly sufixy *-ův* (*Břenkův kopec*), popř. *-ova* (*Žákova hora*) a *-ský* (*Hamerský kopec*), popř. *-ská* (*Českomoravská vrchovina*), typické pro vyjádření vztahu. V jednom případě je v tomto sběru možnost nalézt adjektiva se sufixem *-ný* (*Kamenný vrch*) a *-á* (*Rozštípená skála*). Víceslovná oronyma bez shody se v oblasti, kterou zkoumám, neobjevují.

Oproti pomístním jménům kopců a různých tvarů vertikálního členění vyjádřených přímo existují i oronyma vyjádřená nepřímou. Ta „pojmenovávají objekt podle polohy

¹⁶¹ Pracuji podle práce: *Pomístní jména v Čechách*. Užívám převážně stejnou terminologii.

¹⁶² *Pomístní jména v Čechách*, s. 282–3.

vzhledem k jinému objektu“¹⁶³ a zpravidla se skládají z předložky a substantiva (např. *Na kopci*, *Na lazech*), popř. i adjektiva.

¹⁶³ *Pomístní jména v Čechách*, s. 284.

3.3 Pozemková jména

Pozemková jména jsou „vlastní jména seskupení pozemků nebo jednotlivého pozemku, a to obdělávaného pozemku (zemědělský hon, pole, louka, pastvina, zahrada, vinice, chmelnice atd.), lesního pozemku (polesí, lesní oddělení, les, háj, obora atd.) nebo neobdělávané půdy“¹⁶⁴. V blízkosti města Žďár nad Sázavou se nachází mnoho různě rozlehlých lesů a polí. V mém sběru je však také několik pomístních názvů luk. Pro svůj výzkum jsem si vybrala pouze nejrozsáhlejší útvary, které se na vymezeném území nacházejí. Většina těchto zeměpisných útvarů se ještě dále dělí na několik menších celků. Např. zkoumaný les Babín je složen z několika menších lesů: *Trubačka, Obecní, Za černou hrázkou, U boudy, Jedlina, Máselnice, Bílý kámen, U milířů, Hamerská borovina a Talinská*, které však momentálně nebudou předmětem mého zájmu.

3.3.1 Abecední seznam pozemkových jmen

Babín

- les
- Prameny: m.cz (T), II. VM
- Původ PJ: Podle pověsti měl tento název vzniknout podle obávaného loupežníka Babinského, který dal jednoho dne žebračce peníze. Doslechla se to hrabivá selka Chlubnová, a tak šla do lesa, kde žebračka loupežníka potkala, a myslela si, že jí taky něco dá. Když ji Babinský uviděl, potrestal ji za její chamtivost. A protože se tedy ukázalo, že loupežník není tak zlý, jak se o něm vyprávělo, pojmenovali lidé na jeho počest vesnici a les nedaleko. (Vyhlídal 2002, s. 95 - 100) Podle historických dokladů vesnice Babín na tomto místě skutečně existovala a zanikla v roce 1452. Poté byla na jejím místě postavena obec Čechomez (dnes Česká Mez), která je zde dodnes (Zemek; Bartušek 1956, s. 175).

Boroviny

- pole
- Prameny: MKN

¹⁶⁴ *Pomístní jména v Čechách*, s. 15 –16.

- Původ PJ: Pojmenováno zřejmě podle jehličnatého porostu – borovice. V minulosti se zde např. mohl nacházet les, který byl přeměněn na ornou půdu, ale jméno bylo zachováno. Podle Hosáka a Šrámka (1970, s. 96) byl název Borovina vytvořen přidáním přípony *-ina* k apelativu bor. V. Šmilauer (1960, s. 316) také uvádí, že toto jméno vzniklo podle borovice.

Černý les

- les
- Prameny: MKN
- Původ PJ: Přívlastek „černý“ dostalo toto PJ podle temnosti a neprostupnosti tohoto lesa. (David; Rous 2006, s. 37) Tuto informaci potvrzuje i Z. Vyhlídal. Podle P. Štěpána (2002, s. 108) je toto pojmenování v toponymii naší země velmi časté, protože „černým lesem“ se označovaly obecně jehličnaté lesy. A na tomto místě se opravdu nachází smrkový les.

Český les

- les
- Prameny: m.cz (T)
- Původ PJ: Nachází se u hranice Čech a Moravy, ale již na české straně. Tento výklad původu tohoto jména potvrzuje i Z. Vyhlídal.

Hlína

- pole
- Prameny: m.cz (T)
- Původ PJ: Profous (1954, s. 633) uvádí, že místní jméno Hlína vzniklo podle naleziště hlíny, která se používá k výrobě hliněného nádobí. Podle V. Šmilauera (1960, s. 279) označuje místní jméno *Hlína* „nevzdělanou půdu“, což mi přijde v tomto případě pro výklad původu pravděpodobnější, když se jedná o pole.
- Varianta: *Hlína*¹⁶⁵

¹⁶⁵ *Nahlížení do katastru nemovitostí* [online]. Praha : Český úřad zeměměřický a katastrální, 2011. [cit. 2011-02-16]. Dostupné na WWW:

<<http://sgi.nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&&MarQueryId=6D2BCEB5&MarQParam0=795232&MarQParamCount=1&MarWindowName=Marushka>>.

Koutní les

- les
- Prameny: MKN
- Původ PJ: Domnívám se, že přívlastek „koutní“ má vyjadřovat pozici tohoto geografického útvaru v terénu. J. Pleskalová uvádí, že v případě anoikonyma *Kout* jde opravdu o znázornění polohy (Pleskalová 1992, s. 32). Podle Profouse (1949, s. 343) se PJ *Kout* či *Kouty* nazývalo „místo v záhybu řeky nebo potoka, jindy místo těsné nebo úzký konec, např. louky, pole“¹⁶⁶. Podle A. Sedláčka (1920, s. 14) se slovem „kout“ označoval druh prohloubeniny v horských oblastech a přímo se tím pojmenovávalo místo, které bylo uzavřené ze tří stran. Podle M. Harvalíka mohlo toto PJ vzniknout ze jména osobního. Podle V. Šmilauera (1960, s. 309) může místní jméno *Kout* znamenat také „druh kulturní půdy“, což by mohl být podle mého názoru nejpravděpodobnější výklad původu tohoto PJ.

Kretlice

- les
- Prameny: MKN
- Původ PJ: Slovní základ *-kret* je podle Balhara a Jančáka (1997, s. 94) jedna z nářečních variant používaných ve slovech označujících hromadu hlíny navršenou krtkem (krtinec), takže je možné, že toto slovo vzniklo právě z toho. Je ale zvláštní, že podle jejich výkladu se tento slovní základ používá pro slova na východní Moravě, což je mimo námi zkoumaný region.
- Varianty: *Krejlice*¹⁶⁷, *Šibravy*¹⁶⁸, *Šebrava*¹⁶⁹, *Květnice*¹⁷⁰

Lemperky

- les
- Prameny: m.cz (T)

¹⁶⁶ PROFOUS, A. *Místní jména v Čechách : Díl II.*. CH-L Praha : Česká akademie věd a umění, 1949, s. 342-343.

¹⁶⁷ Podle L. Göttlera.

¹⁶⁸ Podle L. Göttlera.

¹⁶⁹ Podle L. Göttlera.

¹⁷⁰ Podle L. Göttlera.

- Původ PJ: Podle lidového vyprávění se zde oběsil sedlák, po kterém byl tento les pojmenován, a dodnes zde straší jeho duch. (Šacha 1990, s. 73 - 74)
- Varianta: *Lempery*¹⁷¹

Na Skalici

- pole
- Prameny: m.cz (T)
- Původ PJ: Podle Hosáka a Šrámka je skalice zdobnělina ke slovu „skála“ (1980, s. 444). Podle Balhara a Jančáka je výraz skalice také jedna z nářečních variant, jak se pojmenovává „hromada kamení vybraného z pole“¹⁷², takže zde je velmi pravděpodobné, že název vznikl právě podle toho.

Nad Bambouchem

- les
- Prameny: m.cz (T)
- Původ PJ: Leží nad osadou jménem Bambouch¹⁷³.

Němčiny

- les, louka
- Prameny: MKN
- Původ PJ: Podle Profouse je jméno Němčina obyčejná varianta slova Jemčina, které vzniklo ze slova, které označovalo „vrata u jezu“. (1949, s. 119)

Obora

- pole
- Prameny: m.cz (T)
- Původ PJ: Oborou se nazývá „dokonale ohrazené místo“.¹⁷⁴ Toto PJ tedy nejspíš vzniklo podle tohoto objektu, kde „byla chována zvěř“¹⁷⁵.

¹⁷¹ ŠACHA, V. U vyhaslých milířů. Brno : Muzejní a vlastivědná společnost; Státní vědecká knihovna; Žďár nad Sázavou : Okresní knihovna, 1990. Pověsti, s. 73.

¹⁷² BALHAR, J.; JANČÁK, P.; aj.: *Český jazykový atlas 2*. Praha : Academia, 1997, s. 298.

¹⁷³ *Nahlížení do katastru nemovitostí* [online]. Praha : Český úřad zeměměřický a katastrální, 2011. [cit. 2011-02-16]. Dostupné na WWW:

<<http://sgi.nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&&MarQueryId=6D2BCEB5&MarQPar am0=795232&MarQParamCount=1&MarWindowName=Marushka>>.

Pilský les

- les
- Prameny: m.cz (T), II. VM
- Původ PJ: Pojmenování lesa bylo motivováno existencí nedaleké pily. U tohoto lesa se nacházel také rybník a potok se stejným názvem. Na mapě z 19. století zaznamenán jako „*Piller Wald*“¹⁷⁶.

Plota

- pole
- Prameny: MKN
- Původ PJ: Význam tohoto PJ se nepodařilo objasnit.

Podlán

- les
- Prameny: m.cz (T)
- Původce PJ: Nachází se pod místní částí obce Škrdlovice, která se nazývá *Lán*¹⁷⁷. Toto anoikononymum je tedy složeno ze slov *pod* a *lán* (*Lán*).

Račínský les

- les
- Prameny: m.cz (T)
- Původ PJ: Nachází se u vesnice Račín.
- Varianta: *Račín*¹⁷⁸

¹⁷⁴ HOSÁK, L.; ŠRÁMEK, R. *Místní jména na Moravě a ve Slezsku II*. Praha : Academia, 1980. Seznam místních jmen, s. 155.

¹⁷⁵ IREINOVÁ, M. Znalost pomístních jmen v Rosicích. *ACTA ONOMASTICA*, 2010, ročník 51, č. 1, s. 264.

¹⁷⁶ *Prezentace starých mapových děl z území Čech, Moravy a Slezska: II. vojenské mapování – Františkovo* [online]. Ústí nad Labem : Laboratoř geoinformatiky; Univerzita J.E. Purkyně, 2010 [cit. 2011-02-02]. Dostupné na WWW: <http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=330&lang=cs&z_width=700&z_newwin=1&map_root=2vm&map_region=mo&map_list=W_7_III>.

¹⁷⁷ *Nahlížení do katastru nemovitostí* [online]. Praha: Český úřad zeměměřický a katastrální, 2011 [cit. 2011-16-02]. Dostupné na WWW: <<http://sgi.nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&&MarQueryId=6D2BCEB5&MarQParam0=795232&MarQParamCount=1&MarWindowName=Marushka>>.

Rychtářka

- les
- Prameny: m.cz (T)
- Původ PJ: Mohlo jít o les, který užíval nebo vlastnil rychtář. (Knappová 1995, s. 359)

Svoboda

- les
- Prameny: MKN
- Původ PJ: Podle Z. Vyhlídala nese les jméno rodiny Svobodovy, která tento pozemek vlastní. Podle J. Pleskalové (1992, s. 83) jde v tomto případě opravdu o naznačení právního poměru v pozemkovém vlastnictví.

Štěnice

- les
- Prameny: MKN
- Původ PJ: Tento název vznikl pravděpodobně stejně jako stejnojmenný kopec na tomto místě (viz výše - heslo: kopec „Štěnice“) nebo byl od názvu tohoto oronyma odvozen. Na mapě 2. vojenského mapování zaznamenán v těchto místech „*Stienitze Wald*“¹⁷⁹.

U Hájku

- pole
- Prameny: m.cz (T)

¹⁷⁸ *Nahlížení do katastru nemovitostí* [online]. Praha : Český úřad zeměměřický a katastrální, 2011 [cit. 2011-16-02]. Dostupné na WWW:

<<http://sgi.nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&&MarQueryId=6D2BCEB5&MarQParam0=795232&MarQParamCount=1&MarWindowName=Marushka>>.

¹⁷⁹ *Prezentace starých mapových děl z území Čech, Moravy a Slezska: II. vojenské mapování – Františkovo* [online]. Ústí nad Labem : Laboratoř geoinformatiky; Univerzita J.E. Purkyně, 2010 [cit. 2011-02-02]. Dostupné na WWW:

<http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=330&lang=cs&z_width=700&z_newwin=1&map_root=2vm&map_region=mo&map_list=W_7_III>.

- Původ PJ: Toto PJ vzniklo podle apelativa „hájek“ (Olivová-Nezbedová 1995, s. 29). Nachází se totiž v blízkosti menšího lesa, tedy hájku. I V. Šmilauer (1963, s. 113) uvádí, že bylo toto pojmenování odvozeno od porostu.
- Varianta: *U hájku*¹⁸⁰

Úlepek

- pole
- Prameny: m.cz (T)
- Původ PJ: Původ tohoto PJ se nepodařilo vysvětlit.

V Plíčkách

- pole
- Prameny: m.cz (T)
- Původ PJ: Nedaleko se nachází osada Plíčky. Z. Vyhlídal se domnívá, že jméno této osady mohlo vzniknout podle osobního jména Pliczka (Pličžka), které se na Žďársku vyskytuje.

Vetla

- les
- Prameny: m.cz (T), II. VM
- Původ PJ: Podle Zemka a Bartuška (1956, s. 32 – 33) byla vesnice Vetla založena v roce 1305. Zároveň je zde ale uvedeno, že již v roce 1353 přichází zpráva o tom, že ves je pustá (s. 111). Podle pověsti zde žil Heřman, který miloval Vladislavu, jež byla také z Vetly. Ona však byla zamilovaná do Oldřicha, vůdce loupežníků z tvrze Rouperk, a po nocích se s ním tajně scházela. Když se to dozvěděl Heřman, dostal zlost a jednoho dne v noci se rozhodl Oldřicha zabít. Loupežníci pak za trest celou ves vypálili. (Vyhlídal 2002, s. 72 – 80) Podle Z. Kudrny byla vesnice vypálena Švédy jako pomsta za to, že zde byl zabit jeden jejich důstojník.

Vetla

- pole
- Prameny: MKN

¹⁸⁰ Klub českých turistů, aj. *Žďárské vrchy : Turistická mapa*. 2. vydání. Mělník : Rohlík a syn, 1998. 1 mapa.

- Původ PJ: Vzniklo podle jména zaniklé obce, která se nacházela nedaleko (viz výše - heslo: les „Vetla“).

Zadní Holetín

- les, pole
- Prameny: m.cz (T)
- Původ PJ: Podle Profouse vznikl název Holetín přidáním přivlastňovací přípony *-in* k osobnímu jménu Holata (Golata). Příjmení Holeta vzniklo kvůli vyrovnání tvarů slov v dativu a lokálu (Holetě). (1954, s. 668) Přívlastek „zadní“ pak označuje umístění lesa v terénu.

3.3.2 Rozdělení pozemkových jmen do významových skupin

Ve zkoumaném vzorku pozemkových jmen na Žďársku jsem našla několik pomístních jmen, která byla pojmenována podle osobního jména (les *Svoboda*, les *Zadní Holetín*). Tuto informaci se však v některých případech nepodařilo doložit. Je zde i několik pojmenování motivovaných jménem obce či osady, u níž se daný geografický útvar nachází (např. *Račinský les*, *Nad Bambouchem*, apod.). Vyskytují se zde též pozemková jména podle již v minulosti zaniklých obcí (*Babín*, *Vetla*), protože se nachází v místech těchto původních vesnic. Takovéto pomístní jméno nám tedy nejlépe připomene minulost a pomáhá ji zachovat i pro další generace.

Pozemková jména jsou vytvářena také podle lidských činností, a to buď přímo podle konkrétní prováděné činnosti (*Pilský les*), nebo podle toho, že je tím naznačeno, kdo se o daný pozemek stará nebo kdo jej vlastní (*Rychtářka*). Anoikonyma vznikají též podle staveb vytvořených lidmi (*Obora*). Také zde můžeme najít pozemkové jméno naznačující událost, která se stala podle pověsti (*Lemperky*).

Často je pozemek pojmenován podle nejrůznějších vlastností terénu a krajiny, např. podle velikosti (*Velký les*), zbarvení (*Černý les*), porostu (*Boroviny*) nebo členitosti či vlastnosti terénu (*Na skalici*). Některá pomístní jména pak naznačují charakter terénu pouze obecně (*Hlina*) nebo relačně poukazují na okolní krajinu (*U Hájku*). Pozemek bývá nazýván např. i podle zeměpisné polohy (*Český les*). Součástí pomístních jmen mohou být též slova naznačující přímo umístění daného objektu v rámci krajiny (*Zadní Holetín*). Na tuto skutečnost upozorňuje i J. Pleskalová: „/.../ pomístní jména různých pozemků vyjadřují svou polohu pomocí relačního objektu, který se nachází v jejich blízkosti, nebo své umístění v rámci nadřazeného relačního objektu (*Přední*).“¹⁸¹

V tomto sběru pozemkových jmen ze Žďárska se také nacházejí názvy, u nichž se nepodařilo jednoznačně objasnit jejich původ (např. *Úlepek*, *Plota*, *Kretlice*).

3.3.3 Slovtvorná analýza pozemkových jmen

Mezi pozemkovými jmény ze Žďárska můžeme stejně, jako tomu bylo i v případě zkoumaných oronym, najít jak přímé názvy, tak názvy nepřímé.

¹⁸¹ PLESKALOVÁ, J.: *Tvoření pomístních jmen na Moravě a ve Slezsku*. Jinočany: H&H, 1992, s. 39.

Pozemková jména vyjádřena přímo zaujímají ve sběru většinu a lze je rozdělit na jednoslovná (*Štěnice*) a víceslovná (*Zadní Holetín*). Můžeme je ale také rozčlenit podle toho, zda jsou odvozená, tzn. obsahují zvláštní příznak, či nikoli. Jako neodvozené jméno pozemku jsem ve zkoumaném sběru našla pouze les *Oboru* a i u toho je problematické, zda jej do této skupiny vůbec zařadit. Všechna ostatní pomístní jména této skupiny obsahují slovotvorné prostředky určující specifikum daného místa.

Ve vzorku zkoumaných dat ze Žďárska se vyskytují také víceslovná pozemková jména, jak už bylo řečeno výše. U těch je třeba zkoumat, zda jsou slova, z kterých se skládají, ve shodě, či nikoli. V našem případě jsou všechna zkoumaná pomístní jména této skupiny ve shodě (např. *Račínský les*, *Český les* apod.). U názvů pozemků skládajících se z více slov si můžeme v tomto sběru všimnout výhradně toho, že jsou vytvořena buď z přívlastku a obecného zeměpisného jména (*Černý les*, *Koutní les*), nebo patří do skupiny jmen vyjádřených nepřímou, která se skládají z předložky a apelativa (*U Hájku*), či jména (*Nad Bambouchem*, *V Plíčkách*).

3.4 Shrnutí slovotvorných jevů zkoumaného vzorku pomístních jmen

V této kapitole jsou shrnuty nejdůležitější slovotvorné jevy objevující se ve zkoumaném vzorku anoikonym.

Největší část tohoto sběru tvoří pomístní jména vyjádřená přímo, z nichž některá jsou jednoslovná (*Křib*) a nějaká víceslovná (např. *Pobočný rybník*, *Černý les*).

U pomístních názvů, které tvoří pouze jedno slovo, si můžeme všimnout, jak už bylo řečeno výše, zda jsou derivované či nikoli. Přičemž jednoslovná odvozená anoikonyma, která poukazují na nějaké specifikum místa, v tomto sběru jasně převažují. Díky tomu bylo také možné rozdělit pomístní jména do významových skupin.

Pokud se zaměříme na víceslovné názvy tohoto vzorku anoikonym ze Žďárska, zjistíme, že se zde vyskytují převážně dvouslovné názvy. Pouze v několika případech můžeme najít jméno složené ze tří slov (*U starého Klafara*, *Velký krejbský rybník*, *Malý Hajátkův rybník*, apod.).

U víceslovných názvů si pak, jak už bylo uvedeno výše, musíme všimnout, zda jsou slova, z nichž se skládají ve shodě, či nikoli. V tomto případě můžeme říci, že všechna přímo vyjádřená jména tohoto sběru tvoří anoikonyma, jejichž složky jsou ve shodě.

Hojně se mezi zkoumanými pomístními jmény objevují dvouslovné názvy, kde „je přívlastek odvozen z apelativního označení nebo vlastního jména nositele posesivního vztahu“¹⁸². Tento jev se týká především rybníků (např. *Obecní rybník* nebo *Krčův rybník*). Dá se říci, že na Žďársku se jména v názvech pomístních jmen vyskytují poměrně často, a to ať už jde o osobní jména - příjmení (*Lázničkův rybník*) či křestní jména, která se vyskytují řidčeji, či o místní jména (*Radonínský rybník*). Přičemž v mnoha případech anoikonym tvořených z osobního jména lze těžko rozhodnout, zda je pojmenováno podle příjmení či rodného jména.

V uvedeném sběru se můžeme několikrát setkat s případem substantivizace adjektiv, kdy bylo přídavné jméno vytvořeno z adverbii (*Horní*, *Dolní*, *Přední*, *Zadní*, aj.), na což upozorňuje i Pleskalová (1992, s. 39). Tento jev nasvědčuje např. umístění daného objektu v terénu, jak už bylo naznačeno výše.

¹⁸² PLESKALOVÁ, J.: *Tvoření pomístních jmen na Moravě a ve Slezsku*. Jinočany: H&H, 1992, s. 67.

Ve zkoumaném vzorku dat můžeme najít i několik případů anoikonym vyjádřených nepřímo (např. *Pod cestou, Nad Bambouchem, U Hájku*), která jsou pojmenována na základě vztahu k jinému objektu a skládají se převážně z předložky a obecného apelativa, či jména. Z předložek použitých v tomto sběru můžeme jmenovat prepozici *na*, která se zde objevila v nejhojnějším počtu a pojí se s lokálem. Dále se zde vyskytují také předložky *v, u, nad* a *pod*. Prepozice *v, nad* a *pod* se pojí s instrumentálem a předložka *u* se zde objevuje ve spojení s genitivem.

Mezi názvy ze Žďárska se také vyskytují pomístní jména metonymického původu. Ta jsou „motivovaná existencí nějakého objektu v blízkosti pojmenovávaného pozemku“¹⁸³ (např. rybník *Pastva, Žižka*) či připomínají nějakou událost, která se zde udála (*Velký Posměch*). Mezi jména tohoto druhu bych zařadila i pomístní jména vzniklá podle příjmení majitele či zakladatele (rybník *Stejskal*) nebo podle obce nacházející se v blízkosti daného zeměpisného útvaru (kopec *Lhotka*).

V několika případech můžeme ve zkoumaném sběru sledovat, že „se vlastní jméno zaniklého sídliště stalo pomístním jménem označujícím pozemky, které se dodnes v těchto místech rozkládají“¹⁸⁴. V našem vzorku anoikonym přebíraly původní místní názvy rybníky (*Horní Vetla*), lesy (*Babín*) a pole (*Vetla*).

¹⁸³ PLESKALOVÁ, J.: *Tvoření pomístních jmen na Moravě a ve Slezsku*. Jinočany: H&H, 1992, s. 66.

¹⁸⁴ Tamtéž, s. 32.

4 Závěr

Ze zkoumané oblasti části regionu Žďársko bylo pro účely této práce nasbíráno 190 pomístních jmen. Největší část zaujímají hydronyma, kterých je zde rozebráno 131. Dále jsou zkoumána všechna oronyma, jichž jsme v dané oblasti našli 33. Nejmenší část zkoumaného vzorku zaujímají pozemková jména v počtu 26 pomístních jmen. Tato práce zkoumá všechna hydronyma a oronyma vyskytující se na vytyčeném území, z pozemkových jmen byla vybrána pouze ta, jež se rozprostírají na nejrozsáhlejších pozemcích, či která se ještě dělí na několik dalších menších útvarů, jak už bylo řečeno výše.

Výzkum problematiky pomístních jmen byl nejsložitější ve vyhledávání informací k vyjasnění původu jednotlivých anoikonym. Bylo totiž nutné prostudovat velké množství tištěným monografií, časopisů nebo slovníků a na některé výklady se přímo zeptat pamětníků žijících ve zkoumané oblasti, či odborníků v oboru toponomastiky. Z celkového počtu hesel jsem asi 50 výkladů k původu jmen vyhledala přímo v publikacích či časopisech a přibližně stejný počet jsem se pokusila interpretovat sama. Přičemž v případě asi 26 hesel jsem tyto dva druhy výkladů propojila. Menší zlomek informací jsem pak získala od pamětníků, odborníků či z internetu. Původ několika mála hesel se mi nepodařil objasnit vůbec (např. *Úlepek*, *Plota*, *Fedrpyš*), což jsem ale očekávala už na začátku své práce, protože s tímto problémem se potýkaly i některé příručky, které jsem prostudovala.

Nejtěžší pro mne byla práce s nasbíranými hydronymy, a to nejen pro jejich velký počet, ale především proto, že se mezi nimi nachází velké množství názvů vzniklých z osobního jména, což vždy naznačuje jistou jedinečnost pojmenování, a proto je často nemožné vyhledat o jejich původu informace v publikacích. Bylo proto nezbytné oslovit pamětníky nebo pátrat dále v historických dokumentech. Tento problém se však netýkal pouze hydronym. Je nutné zdůraznit, že většina z malého zlomku pomístních jmen s nevysvětleným původem také pravděpodobně vznikla z osobních jmen, a to je možná právě důvod, proč nebyla tato hesla objasněna.

Velký rozsah skupiny hydronym, rozebíraných v této práci, však přispěl naopak k tomu, že jsem je jednak mohla rozdělit do různorodých významových skupin, a jednak u nich podrobněji zkoumat různorodost sufixů použitých v jednotlivých názvech. Ze skupin, které jsem podle smyslu jednotlivých hydronym vytvořila, vyplynulo, že největší množství hydronym dané oblasti je vytvořených ze jmen osobních, a to asi ve 46 případech. Asi 21

jmen vod je odvozeno z jiných jmen místních (a to i již zaniklých osad) a v několika případech dokonce ze jmen pomístních. Stejný počet hydronym, zhruba 25, je pak odvozeno z nějakého apelativa či podle nějaké specifické charakteristiky místa. Ve zkoumaném vzorku pak můžeme najít i několik jmen vod, která jsou metonymického původu, přičemž u některých názvů je výklad původu nejednoznačný, takže se několik možností jejich významu prolíná. Je také důležité si povšimnout skutečnosti, že i v takto malém vzorku dat se vyskytují některé názvy vícekrát (*Hluboký rybník, Kamenný rybník, rybník Návesník, Nový rybník, Obecní rybník*).

Pokud se zaměříme na sufixy zkoumané u hydronym, zjistíme, že nehojněji se ve zkoumané oblasti vyskytují hydronyma se sufixem *-ský*, a to v 19 případech. Její varianta pro ženský rod přípona *-ská* se zde objevuje pouze v jednom případě. Obměna sufixu *-ský* přípona *-cký* se pak ve zkoumaném vzorku vyskytuje jen dvakrát. U osmi názvů vod můžeme také najít příponu *-ovský*. Ta se pojí nejčastěji s názvy, které vznikly z místních jmen, jak už bylo naznačeno výše. V hojném počtu zde také můžeme najít sufix *-ův* (u 15 jmen) a její varianta *-ů* (u devíti názvů), což je dáno velkým množstvím pomístních jmen vytvořených ze jmen osobních. V pěti případech se zde pak objevuje přípona *-ný* a ve stejném počtu i její konkurující sufix *-ní*.

Z oronym se ve vytyčené oblasti objevují především názvy hor a kopců. Tuto skupinu pomístních jmen jsem v jedné kapitole opět rozdělila podle jejich významu. Mezi zkoumanými oronymy se nejčastěji vyskytují jména, která vznikla podle nějaké charakteristické vlastnosti onoho zeměpisného útvaru. To můžeme sledovat u devíti pomístních jmen tohoto druhu. V šesti případech zde můžeme najít názvy vytvořené z osobního jména a z apelativa. Menší množství jmen pak vzniklo podle nějakého místního názvu nebo zeměpisné polohy. A opět se zde našlo několik názvů, jejichž původ objasněn nebyl (*Vejdoch*) nebo není jistý (*Shnilý kopec*). V další kapitole, týkající se oronym, jsem se zabývala nejrůznějšími slovotvornými zajímavostmi, které se ve zkoumaném vzorku vyskytují. Souhrn těchto jevů jsem provedla v kapitole *Shrnutí slovotvorných jevů zkoumaného vzorku pomístních jmen* (viz výše).

Další kapitola zkoumá pouze menší zlomek pozemkových jmen, nacházejících se ve vytyčené oblasti, jak už bylo také řečeno výše. Ta jsou zde v jedné kapitole rozdělena do skupin podle významu. Největší počet pozemkových jmen je odvozen ze jmen místních (celkem šest). Součástí těchto názvů je pak často předložka, která naznačuje právě polohu vzhledem k dané obci či osadě (např. les *Nad Bambouchem*). Asi ve čtyřech případech jsou

zkoumaná jména pozemků vytvořena podle specifické vlastnosti daného zeměpisného útvaru. Název zbývajících hesel byl odvozen z osobního jména, lidské činnosti či vznikl z apelativního základu. V několika případech se původ nepodařilo objasnit (*Úlepek*). U pozemkových jmen jsem si, stejně jako u předešlých oronym, všimla v samostatné kapitole zajímavých slovtvorných jevů, pomocí nichž názvy vznikaly. I závěry této kapitoly jsou shrnuty v závěrečné kapitole, na níž již odkazuji výše.

Ze závěrů, ke kterým jsme dospěli a které se týkaly rozdělení jednotlivých pozemkových jmen do významových skupin, vyplývá, že největší část zkoumaného vzorku dat je vytvořeno ze jmen osobních, a to přes 50 hesel. Velké množství (asi 40) anoikonym ze Žďárska je také odvozeno z nějaké specifické charakteristiky daného místa. Přes 30 zkoumaných hesel je pak vytvořeno z apelativního základu, nebo z místního jména. Ostatní pomístní jména, která nepatří do žádné ze jmenovaných skupin, vyjadřují specifičtější význam, který je ve zkoumaném vzorku ojedinělý.

Zajímavostí je, že i z malého zlomku rozhovorů, které jsem učinila během tvorby této práce, vyplývá, že nejvíce toho o výkladu původu názvů pomístních jmen dokážou říci starší pamětníci. Několik málo informací mi řekli i lidé ve středním věku, ale byly to už stejné výklady, jež jsem se dozvěděla od pamětníků. A skutečností bohužel je, že mladší lidé, např. moji vrstevníci, už neví o anoikonymech vyskytujících se na Žďársku téměř nic.

Z mého výzkumu dále vyplynulo, že nejvíce informací o výkladu pomístních jménech mají lidé žijící na Žďársku celý život. Není to však faktor úplně určující, protože např. pan Vyhlídal zde prožil pouze mládí, dovolené o prázdninách a stáří, a informací mi poskytl i přesto velké množství. Oproti tomu však např. moje babičky, jež se ve Žďáře nenarodily, ale žijí zde nepřetržitě už přes 40 let, tolik důležitých faktů o anoikonymech neví. Dalo by se z toho tedy vyvodit, že ve znalosti pomístních jmen hraje roli i to, zda člověk na daném místě vyrůstal, či nikoli.

Z mé práce s hydronymy, oronymy a pozemkovými jmény ze Žďárska se dá říci, že název některých míst se pozměňoval po staletí pouze nepatrně či vůbec, nebo se naopak měnil velmi významně. Je jistě důležité si uvědomit, že pomístní jména často poukazují na to, jak krajina vypadala dříve. Ponechávají si např. jména zaniklých osad (les *Babín*) či označují místo podle nějakého specifika, které se zde již nevyskytuje (*Holý kopec*). Mohou také připomínat jméno zakladatele či bývalého majitele daného místa, nebo nějakou událost, která se zde stala (les *Lemperky*).

Vzhledem k tomu, že jsem do této práce nemohla zahrnout všechna pozemková jména vyskytující se ve vymezené oblasti, a to kvůli již postačujícímu počtu zkoumaných hesel, ráda bych se ve své práci pokračovala i v budoucnu a tato jména pozemků prozkoumala podrobněji. Ráda bych se též zabývala jinými druhy anoikonym, např. jmény křížků, božích muk a smírčích kamenů, kterých se na Žďársku vyskytuje také velké množství a jejichž původ by mne zajímal. V dalším výzkumu bych se také pokusila dále pátrat po původu pomístních jmen, u nichž se mi jej nepodařilo objasnit. Domnívám se, že k tomuto zkoumání bych měla v budoucnu mnohem lepší podmínky, neboť při tvorbě této práce jsem narazila na mnoho problémů, u kterých již budu v budoucnu vědět, jak je vyřešit. Také mi bude zřejmější, z jaké literatury či pramenů mám čerpat, než při začátku tvorby této práce. V případě pokračování ve výzkumu anoikonym ze Žďárska se mi budou hodit i získané kontakty s pamětníky či odborníky z oboru, jejichž počet může být v budoucnu jistě ještě rozšířen.

Že jsou pomístní jména oblastí velice zajímavou, jsem věděla už od začátku. Netušila jsem ale, kolik úskalí v sobě skrývají. Hlavním problémem bylo vysvětlení jejich původu, jenž se často nepodařilo objasnit. I přesto však musím uznat, že jsem se dozvěděla mnoho pozoruhodných informací, které bych se bez tvorby této práce dozvěděla jen těžko. Doufám tedy, že tento výzkum přinese obohacující informace i jiným čtenářům.

5 Bibliografie

5.1 Prameny

- 1) Abecední generální katalog pomístních jmen z území Čech, Archiv onomastického oddělení Ústavu pro jazyk český AV ČR.
- 2) *Archivní mapy: Císařské povinné otisky stabilního katastru 1:2880* [online]. Praha : Zeměměřický úřad, 2006. Dostupné na WWW: <http://archivnimapy.cuzk.cz/cio/data/main/cio_main_02_index.html>.
- 3) Klub českých turistů, aj. *Žďárské vrchy : Turistická mapa*. 2. vydání. Mělník : Rohlík a syn, 1998. 1 mapa.
- 4) *Mapy.cz : Základní mapový podklad* [online]. Praha : PLANstudio, 2010. 1 mapa. Dostupné na WWW: <<http://mapy.cz/>>.
- 5) *Mapy.cz : Turistický mapový podklad* [online]. Vizovice : SHOCart, 2010. 1 mapa. Dostupné na WWW: <<http://mapy.cz/#mm=TTtTcP@x=135289964@y=135163596@z=5>>.
- 6) *Nahlížení do katastru nemovitostí* [online]. Praha : Český úřad zeměměřický a katastrální, 2011. Dostupné na WWW: <<http://nahlizenedokn.cuzk.cz/VyberKatastr.aspx>>.
- 7) *Prezentace starých mapových děl z území Čech, Moravy a Slezska: II. vojenské mapování – Františkovo* [online]. Ústí nad Labem : Laboratoř geoinformatiky Univerzita J.E. Purkyně, 2010. Dostupné na WWW: <http://oldmaps.geolab.cz/map_root.pl?z_height=330&lang=cs&z_width=700&z_newwin=1&map_root=2vm>.
- 8) Ústřední správa geodézie a kartografie; Ústřední odbor turistiky ČSTV. *Žďárské vrchy: Soubor turistických map*. 2. vydání. Praha : Kartografický a reprodukční ústav, 1964. 1 mapa.

5.2 Literatura

- 9) BABÁČKOVÁ, A. *Pomístní jména v katastru města Příbrami*. Praha, 1976. 126 s., mapa. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova v Praze. Filosofická fakulta. Katedra českého a slovenského jazyka. Vedoucí diplomové práce Vladimír Šmilauer.
- 10) BALHAR, J.; JANČÁK, P., aj. *Český jazykový atlas 1*. Praha : Academia, 2004. ISBN 80-200-0014-3.

- 11) BALHAR, J.; JANČÁK, P.; aj. *Český jazykový atlas 2*. Praha : Academia, 1997. ISBN 80-200-0574-9.
- 12) BALHAR, J.; JANČÁK, P.; aj. *Český jazykový atlas 3*. Praha : Academia, 1999. ISBN 80-200-0654-0.
- 13) DAVID, J. Lidová a bakalářská etymologie vlastních jmen (na příkladu toponym). *Naše řeč*, 2010, ročník 93, č. 2. ISSN 0027-8203.
- 14) DAVID, J. Odraz těžby a zpracování rud, především stříbra, v toponymii užšího Havlíčkobrodská. *ACTA ONOMASTICA*, 2002, ročník 43, č. 1. ISSN 1211- 4413.
- 15) DAVID, J. Toponyma v obecních kronikách obcí Květinov, Hurtova Lhota a Poděbavy (okres Havlíčkův Brod). *ACTA ONOMASTICA*, 1998, ročník 39, č. 1. ISSN 1211-4413.
- 16) DAVID, J.; ROUS, P. *Neviditelní svědkové minulosti : místní a pomístní jména na Vysočině*. Praha : Academia, 2006. ISBN 80-200-1454-3.
- 17) DOMAŇSKI, J. Říční jméno Stěnav a jeho paralely. *ACTA ONOMASTICA*, 2001, ročník 41-42, č. 1. ISSN 1211- 4413.
- 18) DVOŘÁKOVÁ, J. *Biskupské gymnázium Žďár nad Sázavou* [online]. 31.10.2010 [cit. 2011-03-13]. Pověst o vzniku názvu Klafaru . Dostupné na WWW: <<http://www.bigyze.cz/prispevekdetail.aspx?IDprispevek=645>>.
- 19) FILKA, I. *Město Žďár nad Sázavou na starých pohlednicích* . 2. vydání. Žďár nad Sázavou : Klub filatelistů, 2008.
- 20) GREPL, M.; aj. *Příruční mluvnice češtiny*. 2. oprav. vydání. Praha : Lidové noviny, 2003. ISBN 80-7106-134- 4.
- 21) HAVLOVÁ, E. Perničky – Jméno skal na Vysočině. *ACTA ONOMASTICA*, 2006, ročník 47, č. 1. ISSN 1211-4413.
- 22) HOLUB, J.; LYER, S. *Stručný etymologický slovník jazyka českého se zvláštním zřetelem ke slovům kulturním a cizím*. 2. vydání. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1978.
- 23) HOSÁK, L.; ŠRÁMEK, R. *Místní jména na Moravě a ve Slezsku I. A – L*. Praha : Academia, 1970.
- 24) HOSÁK, L.; ŠRÁMEK, R. *Místní jména na Moravě a ve Slezsku II. M – Ž*. Praha : Academia, 1980.
- 25) HULPACH, V. *Báje a pověsti z Čech a Moravy : Vysočina*. Praha : Libri, 2005. ISBN 80-7277-293-7.

- 26) IREINOVÁ, M. Znalost pomístních jmen v Rosicích. *ACTA ONOMASTICA*, 2010, ročník 51, č. 1. ISSN 1211-4413.
- 27) JURMAN, H. *Žďársko : Turisticko-vlastivědný průvodce obcemi a jejich okolím* . Brno : Sursum, 1998. ISBN 80-85799-33-2.
- 28) KÁLALOVÁ, D. Jména rybníků na Hlubocku. *ONOMASTICKÝ ZPRAVODAJ ČSAV*, 1987, ročník 28, č. 1.
- 29) KÁLALOVÁ, D. Jména rybníků na Jindřichohradecku. *ONOMASTICKÝ ZPRAVODAJ ČSAV*, 1983, ročník 24, č. 1-2.
- 30) KÁLALOVÁ, D. Jména rybníků na Protivínsku. *ONOMASTICKÝ ZPRAVODAJ ČSAV*, 1984, ročník 25, č. 1-2.
- 31) KLOFEROVÁ, S. Pomístní jména odvozená od osobních jmen v kontextu onomastickém a dialektologickém – na materiálu Slovníku pomístních jmen na Moravě a ve Slezsku. *ACTA ONOMASTICA*, 2010, ročník 51, č. 1. ISSN 1211-4413.
- 32) KOLAŘÍK, J. Odraz starých majetkových vztahů v pomístních jménech na Luhačovicku. *ACTA ONOMASTICA*, 2008, ročník 49, č. 1. ISSN 1211-4413.
- 33) KOPEČNÝ, F. *Průvodce našimi jmény*. 2. přeprac. a rozšíř. vyd. Praha : Academia, 1991. ISBN 80-200-0016-X .
- 34) KOSINKA, J. *Kosinkova žďárská kronika*. Žďár nad Sázavou : UNIPRESS, 2007. ISBN 978-80-254-0692-2.
- 35) KREPS, M. *Železářství na Žďársku*. Brno : Blok, 1970.
- 36) LIŠKA, V. *Zpracování a obhajoba bakalářské a diplomové práce*. Praha : Professional publishing, 2008. ISBN 978-80-86946-64-1.
- 37) LOPOUR, L. *Žďárské pověsti*. Jihlava : AVN, 2002.
- 38) LOUŽIL, P. *Pomístní jména šesti obcí na Uhlířsko-janovicku*. Praha, 1985. 166 s., mapa. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova v Praze. Filosofická fakulta. Katedra českého a slovenského jazyka. Vedoucí diplomové práce Ivan Lutterer.
- 39) LUTTERER, I.; MAJTÁN, M.; ŠRÁMEK, R. *Zeměpisná jména Československa* . Praha : Mladá fronta, 1982.
- 40) MANDYS, F. *Českomoravská vrchovina* . Praha : Olympia, 1986.
- 41) MOLDANOVÁ, D. *Naše příjmení*. Praha : Mladá fronta, 1983.
- 42) NEKUDA, J.; SLANÝ, A. *Jak (ne)napsat závěrečnou práci*. Brno : Masarykova univerzita, 1993. ISBN 80-210-0727-3.

- 43) NENADÁL, S. Rybářství na Žďársku. Žďár nad Sázavou : Regionální muzeum ve Žďáře nad Sázavou; Město Žďár nad Sázavou, 2003.
- 44) Oblíbený.cz [online]. 25.11.2010 [cit. 2011-01-30]. Pilská přehradní nádrž a okolí. Dostupné na WWW: <<http://www.oblibeny.cz/clanky/clanek/1899-pilska-prehradni-nadrz/>>.
- 45) OLIVOVÁ-NEZBEDOVÁ, L. Pomístní jména v Čechách vzniklá z českých exonym pro biblická zeměpisná jména. *Naše řeč*, 1999, ročník 82, číslo 1. ISSN 0027-8203.
- 46) OLIVOVÁ-NEZBEDOVÁ, L.; KNAPPOVÁ, M.; MALENÍNSKÁ, J.; MATÚŠOVÁ, J. *Pomístní jména v Čechách : O čem vypovídají jména polí, luk, lesů, hor, vod a cest*. Praha : Academia, 1995. ISBN 80-200-0554-4.
- 47) PAVLÍČEK, J.; ŘEHOŘ, M.; aj. *Dějiny obce Polnička*. Polnička : Obecní úřad, 2002.
- 48) PAŘÍZEK, J. *Dobývání nerostných surovin v okrese Žďár nad Sázavou a okolí*. Nové Město na Moravě : Horácké muzeum, 2000.
- 49) PLESKALOVÁ, J. *Tvoření pomístních jmen na Moravě a ve Slezsku*. Jinočany : H&H, 1992.
- 50) *Povodí Vltavy* [online]. 2010 [cit. 2011-02-20]. VD Staviště. Dostupné na WWW: <<http://www.pvl.cz/download/staviste.pdf>>.
- 51) KOLEKTIV AUTORŮ. *Pravidla českého pravopisu*. Praha : Academia, 1993. ISBN 80-200-0475-0.
- 52) PROFOUS, A. *Místní jména v Čechách : Jejich vznik, původní význam a změny*. I. díl. A – H. Praha : Nakladatelství Československé akademie věd, 1954.
- 53) PROFOUS, A. *Místní jména v Čechách : Jejich vznik, původní význam a změny*. II. díl. CH – L. Praha : Česká akademie věd a umění, 1949.
- 54) PROFOUS, A. *Místní jména v Čechách : Jejich vznik, původní význam a změny*. III. díl. M – Ř. Praha : Nakladatelství Česká akademie věd a umění, 1951.
- 55) PROFOUS, A; SVOBODA, J. *Místní jména v Čechách : Jejich vznik, původní význam a změny*. IV. Díl. S – Ž. Praha : Nakladatelství Československé akademie věd, 1957.
- 56) PROŠEK, M. O jednom typu univerbizovaných pojmenování míst na -ák. *NAŠE ŘEČ*, 2005, ročník 88, č.1. ISSN 0027-8203.
- 57) ŘEZBÁŘ, J. *Cronica domus Sarensis : maior et minor*. Žďár nad Sázavou : Blok, 2003. ISBN 80-239-0494-9.
- 58) SÁŇKA, H. *Pomístní názvy brněnského okolí*. Praha : Československá akademie věd, 1960.

- 59) SEDLÁČEK, A. *Snůška starých jmen, jak se nazývaly v Čechách řeky, potoky, hory a lesy*. Praha : Česká akademie věd a umění, 1920.
- 60) SKALNÍK, M. *Českomoravská vysočina : Žďárské vrchy : oblastní turistický průvodce*. Praha : Státní tělovýchovné nakladatelství, 1956.
- 61) SMOLÍK, I. *Biskupské gymnázium Žďár nad Sázavou* [online]. 31.10.2010 [cit. 2011-03-13]. Místní pověst o Klafaru . Dostupné na WWW: <<http://www.bigyzt.cz/prispevekdetail.aspx?IDprispevek=645>>.
- 62) ŠACHA, V. *U vyhaslých milířů*. 3. vydání. Brno : Muzejní a vlastivědná společnost; Státní vědecká knihovna; Žďár nad Sázavou : Okresní knihovna, 1990. ISBN 80-85048-04-3.
- 63) ŠESTÁK, Z. *Jak psát a přednášet o vědě*. Praha : Academia, 2000. ISBN 80-200-0755-5.
- 64) ŠMILAUER, V. Desátá stovka onomastických zpráv a poznámek . *ZPRAVODAJ MÍSTOPISNÉ KOMISE ČSAV*, 1964, ročník 5, č.1.
- 65) ŠMILAUER, V. *Osídlení Čech ve světle místních jmen*. Praha : Nakladatelství Československé akademie věd, 1960.
- 66) ŠMILAUER, V. *Úvod do toponomastiky*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1963.
- 67) ŠTĚPÁN, P. K výskytu označení barev v místních a pomístních jménech v Čechách. *ACTA ONOMASTIKA*, 2002, ročník 43, č.1. ISSN 1211-4413.
- 68) ŠTĚPÁN, P. Sufix –ný v pomístních jménech v Čechách . *ACTA ONOMASTIKA*, 2003, ročník 44, č.1. ISSN 1211-4413.
- 69) URBANOVÁ, M. *Vysoký kámen na Pepereku*. B. m. : B.n., 1995.
- 70) VYHLÍDAL, Z. *Odbíjí půlnoc : Pověsti ze Žďárska* . 2. vydání. Třebíč : Blok, 2002. ISBN 80-238-8339-9.
- 71) ZACHOVÁ, M. *Biskupské gymnázium Žďár nad Sázavou* [online]. 31.10.2010 [cit. 2011-03-13]. Pověst o Klafaru . Dostupné na WWW: <<http://www.bigyzt.cz/prispevekdetail.aspx?IDprispevek=645>>.
- 72) ZEMEK, M.; BARTUŠEK, A. *Dějiny Žďáru nad Sázavou*. I. díl, 1252-1617. Havlíčkův Brod : Krajské nakladatelství, 1956.
- 73) ZEMEK, M.; BARTUŠEK, A. *Dějiny Žďáru nad Sázavou*. II. díl, 1. část, 1618-1784. Žďár nad Sázavou : Krajské nakladatelství Havlíčkův Brod, 1962.

- 74) ZEMEK, M.; BARTUŠEK, A. *Dějiny Žďáru nad Sázavou*. II. díl, 2. část. Brno :
Musejní spolek, 1970.
- 75) ZEMEK, M.; VAŠÍČEK, J. *Vývoj železářství na Českomoravské vysočině. Žďár nad
Sázavou* : Žďas, 1952.
- 76) *Žďár nad Sázavou* [online]. 2010 [cit. 2011-02-26]. Odpovědi na otázky. Dostupné na
WWW: <<http://www.zdarns.cz/starosta/Odpoved.asp?S=28>>.
- 77) *Žďárský průvodce.cz* [online]. 2011 [cit. 2011-02-13]. Voda ve žďárských studánkách.
Dostupné na WWW: <<http://www.zdarskypruvodce.cz/dulezite-informace/voda-ve-zdarskych-studankach/>>.

6 Seznam pamětníků a informátorů

1) **Ladislav Göttler** (*1933 Vatín): Ve Vatíně žije nepřetržitě od svého narození. Poskytl mi informace k pomístním jménům vyskytujícími se ve Vatíně a blízkém okolí.

2) **Zdeněk Kudrna** (*1932 Žďár nad Sázavou): Narodil se ve Žďáře nad Sázavou a nějakou dobu pak vyrůstal ve vedlejší vesnici Hamry nad Sázavou. Ve zkoumané oblasti žije celý svůj život, takže mi poskytl informace o místech i lidech zde žijících. Zná velmi dobře mnoho rybníků i kopců okolo Žďáru.

3) **PhDr. Zdeněk Vyhlídal** (*1934 Žďár nad Sázavou): Pan Vyhlídal se ve Žďáře nad Sázavou narodil a bydlel zde do roku 1948. Poté se přestěhoval do Brna, kde studoval. Pak žil ještě v Havlíčkově Brodě, Ostravě, Olomouci a opět v Brně. I přes to, že ve svém rodném městě dlouho nebydlel, udržoval kontakt se svojí babičkou, která tu žila, a trávil zde i každé letní prázdniny. Do Žďáru nad Sázavou se vrátil nastálo až v roce 1995. Nejvíce vzpomínek má z dětství, a to hlavně z války, kterou ve městě prožil a jež pro něj byla veliký zážitek. O vzpomínkách z této doby píše ve svých knihách *Kluci z Horní ulice* a *Záhada jednoho života*. Je také autorem knihy variací na lidové pověsti *Odbíjí půlnoc*, z které jsem čerpala.

6.1 Odborný konzultant

1) **PhDr. Milan Harvalík, Ph.D.** (*1970): Zkoumanou oblast nezná, ale je velkým odborníkem v oblasti onomastiky. Poskytl mi informace k pomístním jménům, u kterých jsem neměla vůbec objasněný jejich původ nebo jež jsem se snažila interpretovat sama.

7 Resumé

Tato bakalářská práce se zabývá 190 pomístními jmény z části regionu Žďársko. Zkoumány tu jsou tři druhy pomístních jmen: hydronyma, oronyma a pozemková jména, jimž odpovídají i tři názvy hlavních kapitol této práce. V jednotlivých oddílech jsou hesla, patřící do dané skupiny, seřazena abecedně a u každého jména je uveden druh zeměpisného útvaru a prameny, z kterých bylo vyčteno. Hlavním cílem této práce je zjistit původ názvů nasbíraného vzorku dat. Dále se tento výzkum zabývá slovtvornou analýzou a rozdělením pomístních jmen do skupin podle významu. Při tvorbě této práce byly využity metody sběru, analýzy a interpretace nasbíraných dat. K vyložení všech zkoumaných hesel bylo použito mnoho různých publikací, odborných časopisů a internetových zdrojů. Bylo nutné absolvovat i rozhovor s pamětníky či odborníky ve zkoumaném oboru.

This bachelor thesis contains 190 minor place-names from a part of the Žďársko region. Three types of minor place-names, which correspond to the three main chapters, are examined: hydronyms, oronyms and land names. The minor place-names belonging to a given group are listed alphabetically in each section. Each name is given the type of geographical unit and sources from which it was read out. The main objective of this work is to determine the origin of the examined toponyms. This research deals with word formation analysis and distribution of minor place-names into groups according to their significance. Various methods of collection, analysis and interpretation of the collected data were applied to create this work. A number of different printed materials, journals and internet resources were used to explain all the examined entries. It was necessary to attend an interview with witnesses or experts in the discipline of analysis, too.

8 Klíčová slova

Lingvistika, onomastika, toponomastika, Žďársko.